

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN YEREL BASIN ÜZERİNE ETKİSİ:
ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
EŞBER AYAYDIN**

GAZİANTEP-2022

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL İLETİŞİM TASARIMI ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN YEREL BASIN ÜZERİNE ETKİSİ:
ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ YELDA YANAT BAĞCI**

**HAZIRLAYAN
EŞBER AYAYDIN**

GAZİANTEP-2022

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği**” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 28/03/2022

Eşber AYAYDIN

ÖNSÖZ

Bu araştırma konusunu seçmiş olmamdaki en önemli etken, 2003 yılından bu yana basın sektöründe çeşitli kademelerde görev almamdır. Sahada çalışmanın zorluklarını yaşamış biri olarak, Covid-19 döneminde yerel basın çalışanlarının ne denli zorluk çektiğini hem gözlemlene hem de bu süre içerisinde onlarla istişare ederek birinci ağızdan dinleme imkanına sahip oldum. Yerel basını bu çalışmada incelerken, onların yaşamış oldukları sorunları daha farklı bir bakış açısıyla görmek ve çözüm yolları üretmek katkı sunmak istedim.

Bu kapsamda çalışmamda bana destek veren; Şanlıurfa'daki GAP Gündemi, Gazete İpekyol, Yeni Urfa Gazetesi, Urfanatik Gazetesi, Baraj Gazetesi, Şanlıurfa Gazetesi ve Urfa Değişim Gazetesi çalışanlarına, tezim süresince bana büyük destekler sunan sevgili aileme ve değerli arkadaşlarıma, danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yelda Yanat Bağcı'ya çok teşekkür ederim.

ÖZET

İlk kez 2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde görülen ve kısa bir süre içerisinde tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, başta insan sağlığı olmak üzere hayatın her alanında olumsuz etkiler göstermiştir. İnsanların yaşam alışkanlıklarını da değiştirmesine neden olan Covid-19; maske, mesafe, hijyen ve aşı kelimelerinin sıklıkla yan yana kullanılmasına ve bu dörtlünün sağlıklı kalmanın altın kuralı haline gelmesine neden olmuştur. Yaşanan salgın süreci, insanların yaşam tarzında büyük değişiklikler yaparken başta sağlık ve ekonomi olmak üzere hemen hemen her sektör üzerinde olumsuz etkiler bırakmıştır. Bu sektörlerden biri de halkın haber alma özgürlüğü için çalışan basın sektörüdür.

Covid-19 pandemisi nedeniyle bazı haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme şansını kaybeden gazeteciler, sürekli sahada olmaları nedeniyle hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıya kalmışlardır. Meslek itibarıyla yıpranan iş kolunda yer alan gazeteciler, hastalığa yakalanma korkusuyla psikolojik olarak da etkilenmişlerdir. Bu çalışmada, pandemi sürecinde yerel basın çalışanlarının süreçten nasıl etkilendiği ve bu etkilerin haber oluşturmadaki sonuçları incelenmiştir. Bu inceleme Şanlıurfa'daki yerel basın ile sınırlandırılmış ve anket uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Covid-19'un sektör çalışanlarını etkilediği, haber üretme ve haber kaynaklarına ulaşmada sıkıntılar çektikleri, psikolojik olarak da hastalığa maruz kalma kaygısı yaşadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, basın, yerel basın, gazeteci, haber

ABSTRACT

The Covid-19 epidemic, which was first seen in Wuhan, China in 2019 and affected the whole world in a short time, has shown negative effects in all areas of life, especially in human health. Covid-19, which has caused people to alter their living habits, has caused the words mask, distance, hygiene and vaccine to be employed side by side and this quartet has become the golden rule of staying healthy. While the epidemic period made great changes in people's lifestyles, it had also negative effects on almost every sector, especially on health and economy. One of these sectors is the press, which works for the freedom of the public to receive information.

Journalists, who lost the chance to meet face-to-face with some news sources due to the Covid-19 pandemic, faced the risk of contracting the disease due to their constant presence in the field. Journalists in the business line, who were exhausted due to their profession, have also been psychologically affected by the fear of contracting the disease. In this study, how the local press workers were affected during the pandemic process and the results of these effects in generating news are examined. The study's scope is limited to the local press in Şanlıurfa, and data are collected by applying in-depth interviews and questionnaires. As a result of the research, it has been revealed that Covid-19 affects press workers, they have difficulties in producing news and accessing news sources, and they are psychologically concerned about exposure to the disease.

Keywords: Covid-19, press, local press, journalist, news

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ.....	1
1. COVID-19 ve PANDEMİ.....	3
1.1. Pandemi	3
1.2. Covid-19 Pandemi Sürecinin Ortaya Çıkışı ve Yayılma Alanları.....	3
1.3. Covid-19 Pandemisinin Türkiye’de Ortaya Çıkışı ve Yayılma Alanları	8
1.4. Pandemi Sürecinin Sosyal Etkileri	12
1.5. Pandemi Sürecinin Ekonomik Etkileri	13
1.6. Pandemi Sürecinin Psikolojik Etkileri.....	14
1.7. Covid-19’un Dünya Basını Üzerindeki Etkileri	15
İKİNCİ BÖLÜM	
2.1. Ulusal (Yaygın) Basın	17
2.2. Yerel Basın	17
2.2.1. Yerel Basının Doğuşu ve Gelişimi	18
2.2.2. Vilayet Gazeteleri	18
2.2.3. II. Meşrutiyet Dönemi	20
2.2.4. Mütareke ve Millî Mücadele Dönemi	22
2.2.5. Cumhuriyet Dönemi	24
2.2.6. Harf Devrimi ve Matbuat Kanunu	25

2.2.7. 1980 Sonrası Dönem	27
2.3. Yerel Basının İşlevleri	29
2.3.1. Yerel Basının Sorunları	30
2.3.1.1. Eğitim-Çalışan Sayısı.....	30
2.3.1.2. Teknik Sorunlar.....	31
2.3.1.3. Ekonomik Sorunlar	31
2.3.3.4. Tiraj.....	32
2.3.3.5. Dağıtım	33
2.4. Şanlıurfa ve Gazeteleri.....	33
2.4.1. Şanlıurfa'nın Özellikleri	33
2.4.2. Şanlıurfa'daki Gazeteler	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği....	37
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	37
3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	38
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	38
3.4. Araştırmanın Yöntemi	38
3.5. Araştırmanın Modeli.....	39
3.6. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları.....	39
SONUÇ	56
KAYNAKÇA.....	62
EKLER	68

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	40
Tablo 3.2 Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Dağılımları	40
Tablo 3.3 Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları	41
Tablo 3.4 Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları	41
Tablo 3.5 Katılımcıların Beraber Yaşadıklarına Göre Dağılımları	41
Tablo 3.6 Katılımcıların Yerel Gazetedeği Pozisyonlarına Göre Dağılımları.....	42
Tablo 3.7 Katılımcıların Basın Sektöründeki Çalışma Süresine Göre Dağılımları	42
Tablo 3.8 Katılımcıların Basın Kartına Sahip Olmalarına Göre Dağılımı	43
Tablo 3.9 Katılımcıların Covid-19 Pandemi Sürecinde Yıllık İzin Kullanma Durumuna Göre Dağılımı	43
Tablo 3.10 Katılımcıların Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Dağılımı	44
Tablo 3.11 Tablo Katılımcıların Çevresinde Covid-19 Teşhisi Konulması Durumunda Göre Dağılımı	44
Tablo 3.12 Katılımcıların Karantinaya Alınma Durumlarına Göre Dağılımları	44
Tablo 3.13 Katılımcıların Covid-19'a Yakalanma Korkusunun Psikolojilerini Etkileme Düzeylerine Göre Dağılımı	45
Tablo 3.14 Katılımcıların Covid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Destek Alma Durumlarına Göre Dağılımları	45
Tablo 3.15 Katılımcıların Aşı Olma Durumlarına Göre Dağılımları	46
Tablo 3.16 Katılımcıların Pandemi Sürecinde Motivasyonlarının Etkilenme Düzeylerine Göre Dağılımı	46
Tablo 3.17 Covid-19 Pandemi Sürecinin Katılımcıların İş ve Özel Hayatındaki Dengeyi Bozma Durumuna Göre Dağılımı.....	46
Tablo 3.18 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Önlem Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	47
Tablo 3.19 Çalışma Arkadaşlarının Sosyal Mesafe Kuralına Uyuma Durumlarına Göre Dağılımları.....	47
Tablo 3.20 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Ekipman Sağlama Durumlarına Göre Dağılımları.....	47

Tablo 3.21 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Malzeme Temini Sağlama Durumlarına Göre Dağılımları	48
Tablo 3.22 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Ekipman Teminine Göre Dağılımları	48
Tablo 3.23 Çalışanların Meslekleri Nedeniyle Covid-19'a Yakalanma Riskinin Kişisel Değerlendirmesine Göre Dağılımı.....	49
Tablo 3.24 Covid-19 Sürecinin Çalışanların Haber Üretimine Etkisinin Dağılımı.....	49
Tablo 3.25 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Haber Toplama Sıkıntısı Yaşamalarına Dair Dağılımı	50
Tablo 3.26 Covid-19 Sürecinin Çalışanlar Haber Kaynaklarıyla Yüz Yüze Görüşebildi Mi?.....	50
Tablo 3.27 Covid-19 Sürecinde Çalışanlarında Sokağa Çıkma Kısıtlamaları Esnasında Haber Kaynaklarına Ulaşma Yollarının Dağılımı	50
Tablo 3.28 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Gazeteleri Okuyucuya Ulaştırma Durumunun Dağılımı.....	51
Tablo 3.29 Covid-19 Sürecinde Gazetelerin Reklam Gelirinde Düşüş Yaşanma Durumunun Dağılımı.....	51
Tablo 3.30 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Haber Yaptıkları Alanların Dağılımı ...	52
Tablo 3.31 Covid-19 Sürecinin Çalışanların Haber Üretim Kalitesini Düşürdüğüne Dair Düşüncelerinin Dağılımı.....	52
Tablo 3.32 Yerel Gazete Çalışanlarının Pandemi Sürecinin Yakın Zamanda Son Bulacağına Dair Düşüncelerinin Dağılımı	53
Tablo 3.33 Covid-19 Sürecinde Yerel Gazete Çalışanlarına Esnek Çalışma veya Evden Çalışma İmkanının Sunulmasının Dağılımı	53
Tablo 3.34 Covid-19 Sürecinde Motivasyonu Etkileme Düzeyinde Medeni Halin Karşılaştırılması.....	53
Tablo 3.35 Pozisyonların Covid-19'a yakalanma Korkusunun Psikolojiyi Etkileme Düzeyine İlişkin Karşılaştırılması	54
Tablo 3.36 Mesleki Deneyimin Pandemi Sürecinde Özel Hayatla İş Hayatındaki Dengeyi Etkileme Durumuna İlişkin Karşılaştırması.....	54

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BİK	: Basın İlan Kurumu
BYGEM	: Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
COV	: Covid
DHMI	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
KİA	: Kitle İletişim Araçları
KYK	: Kredi Yurtlar Kurumu
MERS	: Ortadoğu Solunum Sendromu
MERSCoV	: Ağır Akut Solunum Sendromu
RNA	: Ribonükleik Asid
SABİM	: Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi
SARS	: Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sendromu
SAR-CoV-2	: Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu Koronavirüsü
SARS-CoV	: Ortadoğu Solunum Sendromu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

“SARS-COV2” ve daha sonra WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından “Covid-19” ismi verilen virüs, öncelikle Çin’in Wuhan eyaletinde aralık ayının sonlarına doğru yüksek ateş, kuru öksürük ve yorgunluk gibi belirtileri bulunan kişilerde gerçekleştirilen tetkikler neticesinde ortaya çıkan bir virüsdür. Bölgedeki yapılan araştırmalar sonucu salgının başlangıçta deniz ve hayvan ürünleri satan bir pazarda bulunan kişilerde tespit edilmiştir. Solunum yoluyla hızlı olarak yayılan virüs Wuhan’dan başlayarak diğer eyaletteki şehirlere ve tüm dünya ülkelerine hızla yayılmıştır. SAR-CoV-2 ilk başlarda hayvanlarda ve daha sonra insanlarda görülmeye başlayan bu virüsün hastalığa neden olabilecek bir virüs ailesi olarak tanımlaması yapılmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020a).

Covid-19’un Wuhan eyaletinde görülmesinin ardından virüs kısa sürede dünyayı etkisi altına almaya başlamıştır. World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü) bu durumu 31 Ocak 2020’de yaptığı açıklamayla bütün insanların halk sağlığını ilgilendiren bir durum olduğuna işaret etmiş, 11 Şubat’ta bu hastalığı Covid-19 şeklinde tanımlamış ve pandemi olarak duyurmuştur (Karataş, 2020:5).

Günümüzde, tüm dünyaya hızla yayılan ve birçok insanın yaşamını kaybetmesine neden olan Covid-19 pandemisi etkili olurken, geçmiş dönemlerde de insanların hayatlarını etkileyen salgına rastlanmıştır. Bu salgınlardan bazılarını; kolera, veba, İspanyol gribi, HIV/AIDS, SARS, MERS vb. olarak açıklayabiliriz (Özkoçak vd., 2020:1186). Günümüzde etkili olan Covid-19 salgını gelişen teknolojiye bağlı olarak artan seyahat imkânları nedeniyle insanlar arasında daha da hızlı bulaşa neden olmuştur. Bu durum ülke ekonomilerindeki sağlık sistemi yükünü ve toplum üzerindeki etkisini arttırmıştır (Vieira vd., 2020:38).

Covid-19 pandemisi ülkelerin ekonomilerini ve sağlık sistemlerini olumsuz etkileyerek, bunun yanı sıra bireyleri de psikolojik olarak da nasıl etkilendikleri konusu üzerine durulması gereken başka bir önemli konu olmaktadır. Beklenmedik bir anda ortaya çıkan ve insanların yaşam tarzlarında zorunlu değişikliklere neden olan Covid-19 her bireyi olumsuz olarak etkilemiştir. (Çaykuş ve Mutlu Çaykuş, 2020:108). Bulaş olsun ya da olmasın Covid-19 tüm bireylerin yaşam kalitesini ve ruh sağlığını etkilemektedir. Salgın sürecinin bitmesi ve normal

yaşama dönülmesinin ardından, bu hastalığın insanlar üzerindeki psikolojik etkilerinin uzun yıllar devam etmesi beklenmektedir (Aşkın vd., 2020:307).

Covid-19 pandemisinin yarattığı olumsuz durumların da çalışanlar üzerindeki etkileri dikkate alınmalıdır. Halkın haber alması ve yaşananları öğrenmesi amacıyla salgın döneminde de çalışmaya devam eden basın mensuplarının bu süreçten nasıl etkilendikleri de önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın amacı, “Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği” bağlamında Şanlıurfa’daki yerel basın çalışanlarının Covid-19’dan nasıl etkilendikleri, haber üretmede ve haber kaynaklarına ulaşmada nasıl sıkıntılar çektiklerini tüm yönleriyle incelemektir. Bu nedenle; öncelikle “Covid-19” pandemi sürecini tanımlamak ve yerel basın çalışanlarının bu süreçten nasıl etkilendiklerinin ve bu etkilerin haber oluşturmadaki sonuçlarının araştırılması amacıyla yapılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, pandemi kavramı, Covid-19 pandemi kavramı, Covid-19 pandemi sürecinin dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkışı ile yayılma alanları, pandemi sürecinin sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, basının tarihsel gelişimi; basında temel kavramlar, dünya ve Türk basın tarihi ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, “Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği” başlığı altında; araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları, evreni ve örnekleme, yöntemi, modeli, araştırma bulguları ve yorumları, sonuçları incelenmiştir.

“Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği” konulu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada, Şanlıurfa il merkezinde faaliyet gösteren yerel gazetelerde çalışan basın mensuplarıyla yapılmıştır. Araştırma, alan (saha) çalışması şeklinde gerçekleştirilmiş olup; literatür taramasının dışında gözlem, yüz yüze görüşme, kaynak ve anket tarama yöntemleri araştırmanın verilerini toplamak için kullanılmıştır. Araştırmada, birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Covid-19 pandemisi nedeniyle bazı haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme şansını kaybeden gazeteciler, sürekli sahada olmaları nedeniyle hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Meslek

itibariyle yıpranan iş kolunda yer alan gazeteciler, hastalığa yakalanma korkusuyla psikolojik olarak da etkilenmiştir. Bu çalışma, pandemi sürecinde yerel basın çalışanlarının süreçten nasıl etkilendiklerinin ve bu etkilerin haber oluşturmadaki sonuçları anlatılmaya çalışılmıştır.

1. COVID-19 ve PANDEMİ

1.1. Pandemi

Pandemi, özellikle son zamanlarda “SARS-COV2” ve daha sonra WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından “Covid-19” ismi verilen virüs salgını ile karşımıza çıkmaktadır. Kısaca pandemi; birden fazla ülkede veya bölgede, dünya üzerinde hızla yayılan salgın hastalıkların tümüne verilen genel bir isimdir (Parıldar, 2020:19). Eski Yunanca’da pandemi sözcüğü “pan” ve “demos” sözcüklerinin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir (Parıldar, 2020:19). Covid-19 süreci ile epidemi ve pandemi terimleri çok fazla kullanılan kelimelerdir. Epidemi; insanlar arasında hızlı bir şekilde yayılan bir hastalığın belirli bir alan içerisinde salgına dönüşmesi halidir. Pandemi ise; salgın hastalıklarının belirli bir alan dışına çıkarak tüm insanlığı etkisi altına alması olarak açıklanmaktadır (Aslan, 2020; Merriam-Webster, 2020).

WHO yapmış olduğu tanımda ise herhangi bir hastalığın salgın olabilmesi için üç özellik olması gerektiğini belirtmektedir. Bu özellikler; virüsün ilk olarak ortaya çıkması veya değişim geçirmesi, hayvandan insana ya da insandan hayvana kolaylıkla geçmesi ve süreklilik oluşturması gerekmektedir (Aysan vd., Pandemi Değerlendirme Raporu, 2020).

1.2. Covid-19 Pandemi Sürecinin Ortaya Çıkışı ve Yayılma Alanları

COV virüsü (Covid) ilk başlarda bireylerde gribal enfeksiyon şeklinde kendisini göstereceği Ribonükleik asid (RNA) olarak açıklansada aynı aile içerisinde gösterilen Ortadoğu Solunum Sendromu (SARS-CoV) ve Ağır Akut Solunum Sendromu (MERSCoV) önemli rahatsızlıklara sebebiyet veren bir virüsdür. Latince “taç” veya “çelenk” manasında olan “coruna” sözcüğü ile birlikte coronavirüs ismiyle ifade edilmiştir (WHO, 2020b; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020b). İlk başlarda hayvanlarda görülen ve daha sonra insanlara geçen RNA virüsleri, değişim becerilerinin üst seviyede olması sebebiyle pandemiye etken olan türler olarak adlandırılmaktadır (Carrasco-Hernandez vd., 2017). 2019 Aralık ayında Çin Halk Cumhuriyeti Wuhan şehrindeki Huanan Deniz Ürünleri Pazarı’da görülen pnömoni bulguları coronavirüs salgını ile bağdaştırılmış, ilk başlarda 2019-nCoV diye adlandırılan virüs,

pandeminin ilerleyen zamanlarında SARSCoV2 olarak değiştirilmiş (Aslan, 2020; Xu vd., 2020) ve salgının ilerlemesiyle birlikte hastalık Covid-19 ismini almıştır (WHO, 2020c).

Covid-19'un şimdikiye kadar en belirgin özelliği; kuru öksürük, yüksek ateş ve yorgunluk olarak tespit edilmiştir. Bu belirtiler ağırlıklı olarak rahatsızlığın beşinci gününde kendini gösterdiği, fakat bazı bireylerde hastalığın ilk gününden son gününe kadar farklı belirtiler görüldüğü belirtilmiştir (WHO, 2020b; Johns Hopkins, 2020). Bu rahatsızlığa yakalanan kimi bireylerde eklem ağrısı, tat ve koku kaybı, burun tıkanıklığı, baş ağrısı, ishal, parmaklarda renk değişimleri ve vücutta görülen kızarıklıklar olarak gözlenmiştir (WHO, 2020b). Yapılan araştırmalar sonucunda vakaların; %80 oranında ilaç desteği almayacak şekilde hastalığı hafif geçirdiği, bazı bireylerdeyse zatürreye dönüşebildiği ve solunum desteğine gereksinim görüldüğü tespit edilmiştir. Kronik rahatsızlığı bulunan bazı kişilerin ve 65 yaş üstü bireylerin hastalığa yakalanma risklerinin daha fazla olduğu, bu grupta yer alan bireylerin hastalığı ağır geçirdiği belirtilmiştir (Johns Hopkins, 2020; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020b).

2019 Aralık ayında Çin'de ortaya çıkan virüs, daha sonra yakınlarındaki Japonya, Hong Kong ve Singapur gibi ülkeleri etkisi altına almıştır. 2020 Şubat ayının sonlarına doğru ise virüs Güney Kore, İran, Avrupa ve Amerika'ya yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 11 Mart 2020 tarihinde Covid-19'u salgın olarak ilan etmiş, bu süreye kadar 114 ülkede 118.000'den fazla bireyin enfekte olduğunu ve bu hastalardan da 4.291 bireyin öldüğü açıklanmıştır (Deng, 2020). "SARS-COV2" ve daha sonra "Covid-19" olarak isimlendirilen rahatsızlığın ortaya çıktığı ilk günden itibaren yaşanan önemli gelişmeleri kronolojik olarak sıralamak mümkündür (Aljazeera, 2020; Euronews, 2020; Unescwa, 2020; Muccari vd., 2020; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020b; WHO, 2020a).

- Çin'de zatürre olarak nitelendirilen ilk vakalar 31 Aralık 2019'da Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) iletildi.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yeni olan bu hastalığı 5 Ocak 2020'de salgın olarak adlandırıldı.
- SARS ve MERS gibi virüs ailesine bakılarak, salgınla alakalı kılavuz açıklandı.
- Çin hükümeti hastalıkla alakalı kalıtımsal sonuçları 11 Ocak'ta kamuoyu ile paylaştı ve virüs nedeniyle ilk ölüm bu tarihte Çin'de ortaya çıktı.
- 13 Ocak'ta; Çin devleti dışında, Tayland'da yeni virüs ortaya çıktı.

- Amerika Birleşik Devletleri 21 Ocak'ta ilk vakasını kamuoyu ile paylaştı.
- 11 milyonluk Wuhan kenti 23 Ocak'ta karantinaya alınarak, kente giriş ve çıkışlar kapatıldı.
- Amerika Birleşik Devletleri, 31 Ocak itibariyle seyahat yasağına gidileceğini açıkladı.
- 2 Şubat 2020'de; hastalık nedeniyle ölümün gerçekleştiği ikinci ülke Filipinler oldu.
- The Diamond Princess adlı yolcu gemisinde 10 kişiye yapılan test sonucunun pozitif çıkması üzerine, gemi 4 Şubat'ta 3.700 yolcusu ve personeliyle Yokohama'da karantina süreci uygulandı.
- Virüsü dünyaya ilk duyuran insan olan Dr. Li Wenliang 7 Şubat'ta SARCoV2 sebebiyle yaşamını yitirdi.
- 9 Şubat 2020'de; SARCoV2 nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı, SARS'tan dolayı yaşamını yitirenlerin toplam sayısını geçti.
- 14 Şubat 2020'de; Afrika ülkeleri arasında hastalığın ilk görüldüğü ülke Mısır oldu.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 17 Şubat'ta bireylerin toplu alanlarda bir araya gelmemesi konusunda kamuoyunu bilgilendirdi.
- İran, ilk vakasını 19 Şubat'ta kamuoyuna açıkladı.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Afrika Direktörü, 22 Şubat'ta virüse karşı strateji toplantısı için duyuru yaptı.
- Avrupa'da en çok etkilenen ülke olarak İtalya 24 Şubat'ta liste başına yerleşti.
- Latin Amerika'daki ilk vaka 26 Şubat'ta Brezilya'da tespit edildi.
- ABD, 29 Şubat'ta uçuş yasakları getirdi.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), koruyucu kıyafet ve tıbbi cihazlardaki noksanlığı kapatmak için, bu ürünleri üreten firmalara 3 Mart'ta üretimi %40 artırma çağrısında bulundu.
- Dünya geneli toplam 100 ülkede hastalığın yayıldığı 7 Mart'ta ilan edildi.
- İtalya, Lombardiya bölgesinde 8 Mart tarihi itibari ile genel karantina ilan edildi.
- İtalya'daki karantina, 10 Mart itibari ile tüm ülkeyi içine alacak şekilde genişletildi.

- Ülkemizde ise bu hastalığa ilişkin ilk tanı 11 Mart 2020’de görüldüğü kamuoyuna açıklandı ve WHO (Dünya Sağlık Örgütü) bu durumu pandemi olarak açıkladı. Ayrıca ABD, uçuş yasaklarının sınırlarını tüm Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde genişletti.
- Birleşmiş Milletler, 13 Mart’ta “Dayanışma Müdahale Fonunu” ilan etti. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), pandemi nedeniyle toplam olarak beş bin bireyin yaşamını yitirdiğini açıkladı.
- İspanya’da yaşanan ve yüksek oranlara varan hastalık nedeniyle 14 Mart’ta ülke karantinaya alındı.
- ABD, 50 kişi ve üzeri izleyicili bütün etkinliklerin 15 Mart’tan itibaren sekiz hafta süresince yasaklandığını ilan etti.
- Almanya ve Kanada ülkelerinde artan vaka sayıları nedeniyle ülke sınırlarını geçici olarak kapattı. Fransa, zorunlu durumlar dışında iki hafta süresince evden çıkılmaması yönünde kararlar alarak, önlemleri daha da arttırdı.
- İlk deneysel aşılama 16 Mart’ta yapıldı.
- Avrupa Birliği, 17 Mart itibari ile 30 günlük seyahat kısıtlamasını yürürlüğe koyduğunu duyurdu.
- 18 Mart’ta; ülke genelini karantinaya alan dördüncü ülke Belçika oldu. Dünya Sağlık Örgütü, virüse karşı etkili tedavi yöntemlerinin kapsamlı bir şekilde araştırılması için “Dayanışma Denemesi”ni ilan etti.
- Avusturalya ve Yeni Zelanda 1 Mart’ta sınırlarını kapatma kararı aldığını duyurdu. İtalya’da, Covid-19 nedeniyle 3.405 ölüm gerçekleşerek ilk vakanın görüldüğü ülke olan Çin’i geçti.
- 21 Mart itibariyle Sri Lanka ve Ürdün hükümetleri, artan vakalar nedeniyle ülkede sokağa çıkma kısıtlaması getirdi. Wuhan’da bazı işletmelerin açılmasına izin verildi, fakat seyahat yasağının devam ettiği duyuruldu.
- Virüs nedeniyle Singapur’da yaşanan ölüm nedeniyle 22 Mart’ta seyahat kısıtlamaları getirildi.
- 23 Mart’ta WHO tarafından yapılan duyuru da tüm dünyada görülen hastalık sayısının üç yüz bini geçtiğini ilan etti.
- 2020 Tokyo Olimpiyatlarının, 2021 yılı yaz ayına ertelendiği ilan edildi.

- İngiltere Başbakanı Boris Johnson'a, 27 Mart'ta hastalık tanısı konuldu.
- Dünya genelinde ölüm sayıları 29 Mart'ta 30 bini aştı.
- 30 Mart'ta; vaka sayılarındaki artıştan dolayı Nijerya ile Rusya hükümetleri, sokağa çıkma kısıtlaması getirdi.
- Avrupa genelinde sağlık kuruluşlarının pandemi sürecini takip etmek amacıyla "Sağlık Müdahale Monitörü" uygulamasını 2 Nisan'da başlattı.
- Avusturya hükümeti, Nisan ortasında başlamasını planladığı normalleşme sürecini 6 Nisan'da açıkladı.
- 07 Nisan'da; Japonya'da vaka sayılarındaki artış nedeniyle bir ay süresince olağanüstü hâl ilan edildi. Yine bu tarihte salgının ilk ortaya çıktığı Wuhan şehrinde, karantina sürecinin kaldırıldığı duyuruldu.
- 9 Nisan'da; International Monetary Fund (Uluslararası para fonu) hastalık nedeniyle, global anlamda ekonominin olumsuz etkileneceğini ilan etti.
- 14 Nisan'da; Afrika ülkelerine gönderilmek üzere WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından çeşitli sağlık ürünleri gönderildi.
- 15 Nisan'da; tüm dünya ülkelerindeki vaka sayısı, 2 milyonu geçti. Birleşmiş Milletler, Orta Doğu'da insanların virüsle savaşmak için önem teşkil eden temizlik malzemelerine ulaşamadığını gösteren bir rapor hazırladı.
- 16 Nisan'da; Avrupa Birliği, pandemi sürecinin başladığı günden itibaren gerekli yardımda bulunamadıkları için İtalya'dan özür diledi.
- Amerika Birleşik Devletleri (ABD), virüsün yayılımını azaltmak ve işsizliği önlemek için 20 Nisan'da ülkeye göçmen alımlarını durdurduğunu açıkladı.
- 24 Nisan'da; Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Temsilcisi, alınan tedbirlerin dereceli bir şekilde azaltılmasını içeren bir duyuru açıkladı.
- 27 Nisan'da; WHO dünya genelindeki hasta sayısının üç milyonu geçtiğini ve salgın tehdidinin devam ettiğini belirtti.
- 28 Nisan'da; Amerika Birleşik Devletleri'nde hastalık belirtisi gösteren kişi sayısı bir milyonun üstüne çıktı.

- 30 Nisan'da; Almanya kiliselerin, müzelerin, hayvanat bahçelerinin açılmasına karar verdiğini açıkladı.
- Afrika kıtasındaki vaka sayısı 2 Mayıs itibari ile 40 bini aştı.
- 5 Mayıs'ta; Avrupa genelinde hastalık nedeniyle en çok ölümün yaşandığı ülke İngiltere oldu.
- 10 Mayıs'ta; Çin ve Güney Kore ülkelerinde hastalığa bağlı olarak, yeni vakaların görüldüğü duyuruldu.
- 11 Mayıs'ta; hastalık rakamlarının düşüşe geçmesi üzerine İngiltere tedbirlerin azaltılacağını ilan etti.
- 12 Mayıs tarihinde tüm dünya ülkelerinde hastalık nedeniyle vaka sayısının; 4.088,848 yaşamlarını yitirenlerin sayısının ise 283.153 olarak duyuruldu.

1.3. Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de Ortaya Çıkışı ve Yayılma Alanları

2019 Aralık ayında Çin'de başlayan, daha sonra Japonya, Hong Kong ve Singapur gibi yakınlardaki ülkeleri etkisi altına alan ve şubat ayının sonlarına doğru ise Güney Kore olmak üzere İran'a, Avrupa ve Amerika'da görülmesi üzerine Türkiye, hastalığın ülkeye girişini engellemek yönünde birtakım önlemler almıştır. Bu sebeple, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı 10 Ocak'ta konu ile ilgilenmesi için uzman ekiplerden oluşan 31 kişilik Bilim Kurulu'nu oluşturmuştur (Anadolu Ajansı, 2020a). Bilim Kurulunun önerileri doğrultusunda havaalanlarına termal kameralar kurulması, virüsün görüldüğü ülkelere gelen yolcuların kontrollerden geçirilmesi ve bu ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarının ülkeye getirilmesi gibi birtakım önlemler alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca, 11 Mart'ta ülkemizde ilk Covid-19 vakasının erkek hasta olduğunu, virüsü yurt dışından gelen birinden aldığını kamuoyuna duyurmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2020b). Ülkemizde ilk vakanın açıklandığı gün, WHO (Dünya Sağlık Örgütü) bu süreci uluslararası pandemi ilan etmiş ve dünya genelinde 118 binden fazla kişide görülen bu virüs yüzünden 4.291 bireyin öldüğünü açıklamıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün Mayıs 2020 tarihi itibari ile açıklamış olduğu verilere göre; 163 bin 43 vaka ile Türkiye en yüksek vaka sayısına sahip on ülke arasında yer almıştır (WHO, 2020b).

Türkiye’de hastalığın ortaya çıktığı ilk günden 1 Haziran 2021’e kadar bu hastalık sebebiyle; yapılan test 54 milyon 362 bin 791, vaka sayısı 5 milyon 56 bin 791, hayatını kaybedenlerin sayısı ise 47 bin 656 olarak açıklanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020a).

Çin’den başlayarak tüm dünyaya hızla yayılan Covid-19 pandemisine yönelik Türkiye’de alınan önlemler, kararlar ve uygulamalar aşağıda kronolojik olarak özetlenmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020b; Resmî Gazete, 2020; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2020; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020; Millî Savunma Bakanlığı, 2020; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020):

- 6 Ocak’ta; T.C Sağlık Bakanlığı bünyesinde, Covid-19’la ilgili dünyadaki gelişmelerin anlık izlenmesi için 15 kişilik operasyon merkezi kuruldu.
- 10 Ocak’ta; Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı çatısı altında Covid-19 Bilimsel Danışma Kurulu oluşturuldu.
- 14 Ocak’ta; Bilim Kurulu tarafından hastalık sürecine dair tüm bilgilerin yer aldığı Covid-19 rehberi oluşturuldu.
- 24 Ocak’ta; havalimanlarına termal kameralar yerleştirildi ve virüsün yaygın olduğu ülkelerden gelen yolculardan belirti gösteren bireyler karantinaya alındı.
- 27 Ocak’ta; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına Çin için seyahat uyarısında bulundu.
- 29 Ocak’ta; hastalığın yoğun olarak görüldüğü ülkelere gelen yolcular için alınması istenen tedbirler hazırlanarak DHMİ’ye gönderildi.
- 31 Ocak’ta; Azerbaycan ve Gürcistan’da 7, Arnavutluk’ta 1 ve Wuhan’da bulunan 34 Türk vatandaşını ülkeye getirmek için uçak gönderildi.
- 1 Şubat’ta; Çin’den Türkiye’ye gönderilen bireyler ile uçakta bulunan mürettebat ve sağlık personelinin oluştuğu 61 kişi Ankara’da karantinaya alındı.
- 5 Şubat’ta; uluslararası tüm uçuşlarda termal kamera uygulamasına başlanarak, yolculuk yapacak olan kişilere bilgilendirme broşürü dağıtıldı.
- 19 Şubat’ta; Covid-19 ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmek üzere iki Bilim Kurulu Üyesi Cenevre’de bulunan Dünya Sağlık Örgütü Merkezi’ne gönderildi. Aynı tarihte yerli tanı kitinin kullanılmaya başlandığı açıklandı.

- 21 Şubat'ta; Termal kameralar sınır kapılarına yerleştirilerek, 24 sağlık personelinin sınır kapısında olacağını ve İran'dan gelen kişilerin sağlık kontrolünden geçirilerek, belirti gösterenlerin ise sınırdan içeri alınmayacağını bilgisi verildi.
- 25 Şubat'ta; İran'dan gelen Türk vatandaşları ve uçak mürettebatından oluşan 132 kişi Ankara'da karantinaya alındı.
- 28 Şubat'ta; ülke dışından gelen Türk vatandaşlarından hastalık belirtileri gösterenleri karantinaya almak üzere sınır kapılarında mobil hastaneler oluşturuldu.
- 2 Mart'ta; Bilim Danışma Kurulu'nca oluşturulan hastalık bilgilendirme broşürü vatandaşlara ulaştırıldı.
- 3 Mart'ta; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu toplandı.
- 9 Mart'ta; ülke dışından gelen kişilere karantina zorunluluğu getirildi.
- 11 Mart'ta; ülkede ilk vakanın görüldüğü açıklanarak, Erzurum ve İstanbul'a Covid-19 testlerinin çalışılabileceği laboratuvarlar kuruldu.
- 12 Mart'ta; Cumhurbaşkanının başkanlığında tüm kabine üyelerinin iştirakiyle hastalık sürecine ilişkin toplantı yapıldı. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan kişilere yönelik yasal düzenlemelere gidildi ve bu kapsama dahil olan kişiler 12 gün idari izinli sayılacağı duyuruldu.
- 15 Mart'ta; Umre'den gelen son katile gerekli sağlık kontrollerinden geçirilerek KYK yurtlarında karantina sürecine tabi tutuldu.
- 16 Mart'ta; 184 SABİM hattı Covid-19 bilgilendirme hattına çevrildi. Aynı tarihte testlerin çalışıldığı laboratuvar sayısı altıya çıkarıldı.
- 17 Mart'ta; Hastalık kaynaklı ilk ölümün gerçekleştiği bildirildi. Covid-19 ile ilgili bilgilendirme amaçlı kamu spotları hazırlandı.
- 18 Mart'ta; Cumhurbaşkanlığının başkanlığında yapılan Covid-19 ile Mücadele Eş güdümlü toplantısı yapıldı.
- 19 Mart'ta; ülkedeki test sonuçlarının incelendiği laboratuvar sayısı 18'e yükseltildi. Yurt dışından gelen kişiler yurtlarda karantinaya alındı.
- 20 Mart'ta; oluşturulacak pandemi hastanelerine ilişkin düzenlemeler duyuruldu.

- 68 lke uçuşların durdurulduğunu açıkladı.
- 22 Mart'ta; kronik rahatsızlığı olanlar ile 65 yaş üstü kişilere sokağa çıkma kısıtlaması getirildi. Ayrıca kamuda esnek çalışma saatlerinin uygulanacağı açıklandı.
- 23 Mart'ta; maske, eldiven gibi tıbbi malzemeleri fahiş fiyatlarla pazarlayanlara ve stoklayanlara yaptırım cezası uygulanacağı açıklandı. Ayrıca yerli solunum cihazının seri üretimine geçileceği duyurusu yapıldı.
- 24 Mart'ta; Covid-19 nedeniyle yoğum bakımında yatan hastalar için Çin'de temin edilen ilaçlar kırk kente dağıtıldı. Kamu hastanelerinde görev yapan personellere performans ödemelerinin üç ay boyunca tavandan yapılacağının açıklaması yapıldı.
- 25 Mart'ta: solunum cihazlarında ve tıbbi maskelerde gümrük vergisi kaldırıldı.
- 26 Mart'ta; Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı bünyesindeki bilim insanları ile Çin bilim insanları arasında hastalığın seyri, tanı ve tedavi yöntemleri, aşı çalışmaları gibi konuların görüşüldüğü video konferans yapıldı.
- 28 Mart'ta; bütün illerde pandemi kurulu oluşturuldu.
- 1 Nisan'da; Covid-19 test sayısının günlük 15 bine ulaştığı bilgisi verildi.
- 2 Nisan'da; Covid-19 testi yapılan laboratuvar sayısı 71'e çıkarıldı. Ayrıca lke geneli Covid-19 tanılı hastaların olduğu açıklandı.
- 4 Nisan'da; market, pazar ve toplu çalışma alanlarında maske takmak zorunlu hale getirildi.
- 6 Nisan'da; Covid-19 tedavisinde kullanılmak üzere immün plazma yöntemi rehber eklendi.
- 9 Nisan'da; Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, BTK ve GSM şirketlerin arasında oluşturulan iş birliğiyle izolasyon takip uygulaması başlatıldı.
- 14 Nisan'da; sosyal güvencesi olsun ya da olmasın tüm bireyler için Covid-19 tedavisinin devlet tarafından karşılanacağına dair Cumhurbaşkanı kararı yayınlandı.
- 4 Mayıs'ta; tıbbi maske satış yasağının kaldırıldığı ve en yüksek fiyatının bir lira olarak açıklandı.

- 5 Mayıs'ta; haftanın belirlenen gün ve saat aralığında kronik rahatsızlığı olan ve 65 yaş üzeri, 20 yaş altı çocuklar ve gençlerin belirlenen kurallar çerçevesinde evden çıkmalarına izin verildi.
- 2 Haziran'da; kamu çalışanı hamile kadınların, gebeliğinin yirmi dördüncü haftasından başlayarak otuz ikinci haftasına kadar geçen sürelerinde idari izinli sayılmalarına yönelik Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayınlandı.
- 9 Haziran'da; 18 yaş altı gençlerin ve çocukların ebeveynlerinin eşliğinde olmaları şartı ile uygulanan kısıtlamaları kaldırıldı. Ayrıca 65 yaş üstü kişilerin belirlenen saat aralığında dışarı çıkmalarına izin verildi.
- 30 Kasım'da; gerçekleştirilen kabine toplantısında cuma akşamı 21.00'de başlayarak pazartesi sabahı 05.00'da son bulacak şekilde ülke genelinde sokağa yasağı uygulanacağı açıklandı. Ayrıca diğer günlerde de 21.00 ve 05.00 saat aralığında sokağa çıkma kısıtlaması olacağı bildirildi.
- 29 Mart 2021'de; Cumhurbaşkanlığı Kabinesinde alınan kararlar doğrultusunda hastalık yoğunluğuna göre risk gruplarına ayrılan illerde hafta içinde de sokağa çıkma kısıtlamasının uygulanmasına karar verildi.
- 12 Nisan 2021'de; pazartesi yayınlanan Ramazan tedbirleri genelgesinde, teravih namazlarının evde kılınmasına devam edilmesi kararı duyuruldu.
- 29 Nisan 2021'de; tüm ülkede 19 gün boyunca sokağa çıkma kısıtlaması uygulanacağı duyuruldu.
- 17 Mayıs 2021 tarihinde başlatılan "kademeli normalleşme" süreci, 1 Temmuz 2021'de normalleşmeye dönüştürülerek birçok yasak kaldırıldı.

1.4. Pandemi Sürecinin Sosyal Etkileri

Pandemi insan sağlığının yanı sıra küresel anlamda sosyal hayatı da olumsuz etkilemiştir. Bulaş riskini en aza indirmek amacıyla alınan katı tedbirler nedeniyle okullar kapatılmış, gerekli olmayan tüm üretimler ve ticari faaliyetler durdurulmuştur. Bu kararlar insanların günlük yaşamına ve ülkelerin ekonomik faaliyetlerine tesir etmiştir (Talevi vd., 2020:137-144).

Covid-19 hastalığının evrensel bir soruna dönüşmesi nedeniyle ülkeler, sosyal hayatın düzenlemesi amacıyla birtakım önlemler almıştır. Okullardaki eğitime ara verilmesinin yanı sıra, bir kısım sportif faaliyetler iptal edilmiş veya seyircisiz olarak gerçekleştirilmiş, mahkemeler ileri bir tarihe ertelenmiş, karantinalar uygulanmış, toplumdaki iletişim azalmış, salgın hayatın birçok alanında etkilerini göstermiştir. Yine bu dönemde bulaş riskini düşürmek adına bazı ülkelere seyahat kısıtlamasıyla zorunlu karantina uygulaması gerçekleştirilmiştir (Malay, 2020:447-448).

Türkiye'deki vaka oranının artması üzerine Cumhurbaşkanlığı tarafından pandemi ile mücadele noktasında hızlı bir şekilde kararlar alınmış ve yürürlüğe konmuştur. İnsanların toplu halde bulunduğu alanlara ilişkin yapılan düzenlemelerle kamu ve özel sektör çalışanlarına esnek ve dönüşümlü mesainin yanı sıra evden çalışma imkânı getirilmiştir. Eğitime verilen zorunlu ara sonrası sürenin uzatılma riskine karşın uzaktan eğitim sisteminin alt yapısı oluşturulmuş, akademik takvimler süreç nedeniyle esnetilmiştir. Yine aynı şekilde sportif faaliyetler, kültür ve sanat etkinlikleri, bilimsel kongreler iptal edilmiş ya da ileri bir tarihe ertelenmiştir (Aysan vd., 2020).

Pandeminin ne kadar süreceği yönündeki belirsizlik toplumsal birçok sorunu ortaya çıkarmıştır. Sosyal etkilerinin temeli salgın ortamının bir kriz ortamı olmasıdır. Pandeminin oluşturmuş olduğu kriz ortamı insanların bilinçaltına etki etmeye başlamış, hazırda bulunan kaygı, sinir ve üzüntüleri tetiklemiştir. Pandemi ile oluşan toplumsal huzursuzluğun olağandışı sebeplerden oluştuğu unutulmaması gerekmektedir (Kırdar vd., 2007:93-106).

1.5. Pandemi Sürecinin Ekonomik Etkileri

Covid-19 pandemisi insanların günlük yaşamları üzerinde değişiklikler yapmasının yanı sıra küresel çapta da ekonomik sıkıntıları beraberinde getirmiştir. Üretim faaliyetlerinin azalması, ticari hayatın sınırlanması birçok toplumu ekonomik yönden olumsuz etkilemiştir (Shanafelt vd., 2020).

İnsanların günlük yaşantıları pandemiyle birlikte büyük oranda değişmiş, evlerinde kalmayı ve insanlarla yüz yüze görüşmemeyi tercih etmiştir. Salgın nedeniyle birçok iş yerinin kapanması sonrasında işsiz kalan kişiler, kendisinin ve ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında ekonomik olarak büyük sıkıntılar yaşamıştır (Kayabaşı, 2020). Covid-19'un

yayılması ile birlikte ilk olarak Asya ülkelerinde görülen üretim sıkıntısı daha sonrasında ise global bir hal alarak tüm ülkelerdeki tedarik zincirinde aksamalara neden olmuştur.

Ekonomide oluşan olumsuzluğu azaltmak isteyen bazı ülkeler; seyahat sınırlaması, sınırların kapatılması ve karantina kurallarını esnetmiş olsalar da işverenler birçok çalışanını işten çıkarmak zorunda kalmıştır. Bu durum işletmelerin yapacakları yatırımlarını da olumsuz etkilemiştir (ILO, 2020)

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde alınan tedbirler ekonomi üzerinde olumsuz etkiler oluşturmuştur. Seyahat kısıtlaması nedeniyle turizm sektörü durma noktasına gelmiş, sanayi üretimi etkilenmiş, ihracat faaliyetleri kesintiye uğramış, gayrisafi milli hasıla azalmış ve insanların tüketim alışkanlıklarında farklılıklar olmuştur (Soylu, 2020:169-185).

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, bu süreçten olumsuz etkilenen esnaf ve işletmeler için destek paketleri ve faizsiz kredi uygulamasını hayata geçirmiştir. Vaka sayılarındaki azalmayla birlikte alınan kararlarda esnetilmeye gidilmiş, iş yerlerindeki faaliyetler yeniden başlamıştır.

1.6. Pandemi Sürecinin Psikolojik Etkileri

İnsanların var olduğu süreden bu yana görülen salgın hastalıklar, toplum üzerinde büyük etkiler bırakmış, insanların sosyal, psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasını engellemiştir. Bu salgınlar sonrasında insanlar sürece uyum sağlamaya çalışmış olsalar da bu durum insanların ruhsal yakınmalarına ve bireyde var olan psikopatolojilerinin hızlanmasına neden olmuştur. Söz konusu hastalığın nasıl oluştuğuna dair belirsizliğin olması, virüsün gözle görülememesi ve toplumun her kesiminin risk altında bulunması salgının küresel bir travmaya dönüşmesine neden olmuştur. Salgındaki belirsizlikler, hastalığa yakalanma korkusu, umutsuzluk benzeri olumsuz duygular insanların yaşamlarında salgın kadar etkili olmuştur (Sim vd., 2010).

Salgın nedeniyle günlük yaşam tarzlarında değişikliğe giden insanların, karşılaşılabilecekleri ekonomik sıkıntılar, yakınlarını kaybetme korkusu gibi nedenlerle psikolojik sorunlar da yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Hatun vd., 2020).

Pandeminin ilk çıkış noktası olan Çin’de Covid-19 hastalığının psikolojik etkileri üzerine yapılan araştırmada; bireyler kendilerini daha stresli, endişeli, hoşgörüsüz ve depresif olduklarını ifade etmiştir (Wang vd., 2020).

Dünya genelinde salgın hızının ve hayatını kaybeden kişi sayısının artması üzerine gençler üzerinde yapılan araştırmalarda; depresyon, sıkıntı, kaygı bozukluğu, sinirlilik ve korku gibi psikolojik sorunların oluştuğu gözlemlenmiştir (Akat ve Karataş, 2020).

Pandemi sürecinde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarıyla ilgili yapılan bir araştırmada da bu süreçte toplumdaki davranış bozukluklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Koçak ve Harmancı, 2020).

Tüm bu veriler ışığında, pandemi süreci bireylerin hem ekonomik hem sosyal hem de psikolojik açıdan olumsuz etkilendiğini söylemek mümkündür.

1.7. Covid-19’un Dünya Basını Üzerindeki Etkileri

Dünya üzerinde etkili olan pandemi, bütün alanlarda olduğu gibi basın sektörünü de olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde evde vakit geçirme süreleri artan bireyler, salgınla ilgili gelişmeleri ağırlıklı olarak TV kanallarından ya da internet üzerinden takip yolunu seçmiş, yerel gazetelere karşı ilgileri ise azalmıştır.

Michael Barthel, Katerina Eva Matsu ve Kirsten Worden tarafından Covid-19 salgınının ABD’deki haber medyasının finansal servetleri üzerine yapılan araştırmada; 300’ün üzerinde günlük gazeteye sahip olan 6 şirketin, bu süreçten sert darbe aldığı ve 2020 yılının ilk altı ayında 2019 yılının aynı dönemine göre reklam gelirlerinde yüzde 42’lik bir düşüş yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca aynı dönem içerisinde gazetelerin internet siteleri için aldıkları dijital reklamlarda da yüzde 32’lik bir düşüş yaşandığı da açıklanmıştır. (Barthel, 2020; Matsu, 2020; Worden, 2020).

ABD’deki gazete tirajlarında yıllar içerisinde bir düşüş yaşanmıştır. 1990 yılında hafta içi gazete tirajı 63,2 milyon, pazar gazetelerinin tirajı ise 62,6 milyon iken bu rakamlar 2020 yılında hafta içi gazetelerin tirajı 24,3 milyona, pazar gazetelerinin tirajı ise 25,8 milyona düşmüştür. 1990 yılından itibaren tirajlardaki düşüş belli bir biçimde devam ederken,

pandeminin görüldüğü yıl olan 2020’de ise tüm zamanların en düşük seviyesine ulaşmıştır. Gazetelerin gelirleri azaldıkça bünyesinde çalıştırdığı personelin sayısında bir azalma olmuştur. Gazeteler 2020 yılında çalışanlarının üçte birini işten çıkarmıştır (Adgate, 2021).

Salgın nedeniyle insanlar Covid-19 ile ilgili haberlere daha fazla ilgi göstermelerine rağmen, Avustralya’da 200’den fazla yerel yayın yapan gazete kapanmış ya da yayınlarına Ocak – Haziran 2020 tarihleri arasında geçici olarak ara vermiştir (Hess and Waller, 2020).

Pandemi döneminde gazetelerin işledikleri konuların büyük bir kısmı Covid-19 ile ilgili haberler olmuştur. Haberlerde; salgının sağlık sistemi üzerine, ekonomiye, günlük hayat üzerine etkisi ile alınması gereken önlemler ve hükümetin yardımları, uzman görüşleri, Covid-19 aşı çalışmaları gibi konular daha sık kullanılmıştır (Zafri vd., 2021).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Ulusal (Yaygın) Basın

Gazete ve dergi gibi belirli bir zaman aralığında çıkan yazılı yayınlar genel olarak basın diye adlandırılmıştır. Yayınlar dağıtım ağlarının büyüklüğüne göre yerel ve ulusal basın olarak tanımlanmıştır. Tüm ülke genelinde dağıtımı ve satışı yapılan merkezleri ağırlıklı olarak İstanbul'da bulunan, yüksek tirajlı gazetelere ulusal (yaygın) basın olarak kavramlaştırılmıştır (Şeker, 2007:24-25).

Resmî Gazete'de 2004 yılında yayınlanan 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 2. Maddesinde yer alan periyodik yayınlar için; tek bir basın kuruluşu tarafından ülkenin 7 coğrafi bölgesindeki minimum bir şehrinde gerçekleştirilmesi şartıyla Türkiye'nin %70'inde yayımlanan periyodik yayınlar olarak belirtilmiştir. Yine aynı kanun maddesinde bölgesel yayın için; tek bir basın kuruluşunca basılan ve birbirine komşu olan minimum 3 şehirde ya da bir coğrafi bölgede yayımlanan periyodik yayınlar olarak açıklanmıştır.

2.2. Yerel Basın

Kent merkezi veya kazalarında yayınlanan, dağıtımı belirli bir alana kadar ulaşan, tirajları ve dağıtım ağları yaygın basına göre çok daha düşük gazeteler ise yerel basın olarak adlandırılmıştır (Şeker, 2007:24-25).

Bazı akademik, siyasi ve meslek kuruluşlarının platformlarında yerel basın için, Anadolu basını, taşra basını, mahalli basın gibi çeşitli isimler kullanılmaktadır. Yerel basın ağırlıklı olarak yayın yaptığı bölgedeki haberleri konu aldığından burada yaşayan kişileri bilgilendirmeye yönelik yayın faaliyeti yürütmektedir (Vural, 1996:1060).

Yapılan bir diğer tanımda ise yerel basının belli bir bölgede yayın yaptığına atıfta bulunularak, yayın yaptığı kasaba ya da kentte yaşayan insanları ilgilendiren haberleri içeren yerel gazeteler olarak belirtilmiştir (Girgin, 2001:160).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yerel kelimesi ise belirli bir yer ile ilgili olan, bir yere bir bölgeye ilişkin olan mahalli, mevzi ve lokal olarak tanımlanmıştır (TDK, 1983; TDK, 1966; TDK, 1963).

Yerel gazetelerde ele alınan konular yayın yaptığı yeri ilgilendirdiğinden dolayı genel olarak bölge haberleri, belediye hizmetleri, ulaşım hizmetleri, sağlık, su ve elektrik kesintileri, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları, ticari hayatı etkileyen gelişmeler ile dağıtım ağına giren kişilerin toplumsal yaşamını ilgilendiren konular seçilmiştir (Büyükbaykal, 2005:83).

Kısaca, basın ulusal (yaygın) ve yerel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ulusal basının aksine ülkenin tümü yerine, yayını sadece belli bir bölge veya kent ile sınırlı kalana yerel basın denilmiştir. Son dönemlerde yerel basın yerine, yerel medya kavramının kullanımı artmıştır. Bu kapsamda yerel basın kavramıyla gazete ve dergiler anlatılmak istenirken, yerel medya tanımı ise radyo ve televizyonlar için kullanılmıştır. Yerel basın yayın yaptığı il veya ilçedeki konuları işlediğinden okuruna kentle ilgili bilgi sunmakta ve ele aldığı konularla ilgili halkı bilgilendirerek sorunlar karşısında kamuoyunu oluşturmaktadır.

2.2.1. Yerel Basının Doğuşu ve Gelişimi

Gazeteler, Batı ülkelerinde serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi sonrasında varlık sahipleri, bölgede yaşayan insanlar ve yöneticiler arasında iletişimi kuvvetlendirmek amacıyla gelişirken, Osmanlı döneminde ise devlet eliyle çıkarılmıştır.

Padişah 2. Mahmud'un yazılı buyruğu ile 1831 yılında çıkarılan ilk Türk gazetesi Takvim-i Vekayi olmuştur. Haftalık olarak okuyucusuyla buluşan gazete 1878 yılına kadar basılmıştır (Bülbül, 2000:12).

2.2.2. Vilayet Gazeteleri

Anadolu'nun gazetecilik ile tanışması II. Abdülhamit döneminde vilayetlere gönderilen matbaaların kurulmasıyla ilk yerel gazetelerde basılmaya başlanmıştır. Basıldığı matbaanın ismini alan vilayet gazeteleri, Türkiye'de yerel basının başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Osmanlı'da 1864 yılında mahalli idarede büyük bir düzenlemeye gidilerek, eyalet sisteminden vilayet sistemine geçiş gerçekleştirilmiştir. Alınan bu köklü değişiklikle birlikte Tuna, Edirne, Bosna, Suriye, Erzurum, Halep ve Trablusgarp vilayetleri kurulmuştur. Buralarda oluşturulan yeni vilayetlerin basım işlerini gerçekleştirmek amacıyla kurulan matbaalar da il yıllıkları ve resmi vilayet gazeteleri basılmıştır. İlk vilayet gazetesi olarak Mithat Paşa tarafından 3 Mart 1865 yılında Türkçe ve Bulgarca basımı gerçekleştirilen Tuna gazetesi gösterilmiştir (Şeker, 2007:29; Yazıcı, 1999:13).

Bu dönemde yayın hayatına başlayan Vilayet gazetelerinin sayısı hakkında net bir bilgiye ulaşılamasa da Osmanlının başkenti dışında basılan 29 gazetenin 22'sinin vilayet gazetesi özelliği taşıdığı belirtilmiştir (Şeker,2007:29).

Anadolu'da; Konya, Bursa, Edirne, Trabzon, Kastamonu, Adana, Ankara, İzmir, Sivas, Elâzığ, Ortadoğu'da Beyrut, Şam, Halep, Lübnan, Bağdat, Yemen, Musul, Kudüs, Hicaz ve Balkanlar'da Girit, Yanya, Selanik, Prizren, Manastır, Hersek, Priştine, Rodos gibi şehirleri de Vilayet gazetelerinin yayınlandığı bölgeler arasında yer almıştır (Koloğlu, 1994:78-80). Yayın hayatlarını çoğunlukla haftalık olarak sürdüren vilayet gazetelerinin kurulmasıyla birlikte basının, dönemin başkenti olan İstanbul'un tekelinden çıkmasında etkili olmuştur (İbrahimov, 2016:87).

Vilayet gazetelerinin tirajları genelde 500 civarında olurken, bazı yerleşim yerlerinde insanların gazeteyi okuyabilmeleri amacıyla sayfalar duvarlara yapıştırılmış, bu sayede halkın gazetede yer alan içeriklere ulaşması amaçlanmıştır (Varlık, 1985:102).

Vilayet gazetelerinin yayın hayatına girmesinin ardından, vilayet matbaalarının özel sektöre de açık tutulması, birçok bölgede süreli yayınların da başlamasını sağlamıştır. Özel girişimciler matbaa maliyetlerine girmeden sadece baskı için gerekli ücreti ödeyerek yayınlarını çıkarma imkânı bulmuştur. Yayınlar devlete ait matbaada basıldığı için bir nevi ön sansüre de girdikleri söylenebilir. Bu yayınlar, taşrada yaşayan insanların hayatına bir hareketlilik getirmiştir (Koloğlu, 2006:33).

Çoğunlukla gayri Müslimlerin yaşadığı ve ayrılıkçı söylemlerin yükseldiği bölgelerde çıkarılan vilayet gazeteleri, bu söylemlerle yayın yapan azınlık gazeteleriyle mücadele için çıkarılmıştır. Bunlardan biri olan ve Arapça yayın yapan El Cevaib'in bölge üzerinde büyük bir

başarı sağladığı, Avrupa ülkelerinin Arap sömürgelerinde bu gazetenin okunmasını yasaklandığı da belirtilmiştir (Şeker, 2007:30).

Vilayet gazetelerinin resmi olmaları nedeniyle içeriklerini büyük ölçüde kamusal haberler oluşturmuştur. Bu haberlerde öncelikli olarak padişahla ilgili; tayin, atama ve yükselmeler, yeni yasa düzenlemeleri yer almıştır. Bunun yanı sıra hükümetin veya basıldığı vilayetteki idarecilerin yapmış olduğu çalışmalar, ulaşım hizmetleri, sağlık, eğitim, sağanak, kar yağışı gibi olaylara değinilmiş ve zaman zaman da vilayet gazetelerinde öz eleştirilere yer verilmiştir (Koloğlu, 2006:34,35).

Bazı vilayet gazeteleri kurulduktan bir süre sonra yayın hayatını sonlandırırken, bazıları da I. Dünya Savaşı başlayana kadar okuyucusuyla buluşmaya devam etmiştir. Mütareke ve Millî Mücadele döneminde basılan, Cumhuriyet'in ilanından sonrada yayın hayatına devam eden vilayet gazetesi kökenli gazeteler olmuştur. Bu gazetelerinin yayın hayatları, yeni girişimlerin önünün açılması amacıyla sonlandırılmıştır (Varlık, 1999: 102).

2.2.3. II. Meşrutiyet Dönemi

Vilayet gazeteleriyle başlayan basının gelişimi I. Meşrutiyetin etkisiyle artmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanına kadar ki süre içerisinde genellikle yerel basını vilayet gazeteleri oluşturmuştur. Bunun yanı sıra ekonomik yönde ilerlemiş vilayetlerde ise müteşebbislerce basılan gazeteler çıkmıştır (Şeker 2007: 32).

Hükümet tarafından 1864 yılında yürürlüğü konulan “Matbuat Nizamnamesi” sonrası gazete çıkarmak isteyen kişilerin kendilerinden izin alması şartı konulmuştur. Bunun arkasından 1867 yılında hükümet tarafından çıkarılan “Ali Kararname” ile gazeteleri kapatma yetkisi de yine hükümete verilmiştir. II. Meşrutiyetin ilanına kadar basın üzerinde yoğun bir sansür uygulanmış, bu dönemde gazete sayılarında da azalma yaşanmıştır (Bülbül, 2000:13).

Türk basın tarihi açısından 1908 yılı önemli olayların gerçekleştiği bir dönem olmuş ve 24 Temmuz 1908 yılında ordu, Osmanlı yönetimine karşı durunca II. Meşrutiyet ilan edilmiştir. Meşrutiyetin ilan edildiği günün akşamında basılacak haberleri denetlemek için gelen sansür memurları gazetelere alınmamış ve otuz üç yılın ardından gazeteler denetlenmeden yayın yapmıştır. Bu olay basın tarihi yönünden çok önemli bir dönem olarak değerlendirilir ve

Cumhuriyetin kurulmasından sonra bu tarih “Gazeteciler ve Basın Bayramı” olarak ilan edilmiştir (Duman, 2007:82).

II. Meşrutiyetin ilanından sonraki 3,5 yılda genellikle aykırı görüşlerde olmak üzere 607 gazete ve dergi yayını saptanırken, 1918 yılına kadar geçen sürede yayın yapan gazete ve dergilerin sayısının 918’e ulaşmıştır (Topuz, 1996:60).

Koloğlu’nun (1994:50) yayın yapan gazete ve dergilere ilişkin yaptığı tespit ise II. Meşrutiyet ile sansürün kalkmasının ardından 1908 yılının başında Osmanlı’da 120 olan gazete ve dergi sayısının, yayın yapmak için müracaat eden 730 yeni başvuruyla patlama yaptığını belirtilmiştir. Osmanlı topraklarında II. Meşrutiyet’in ilanından altı yıl sonra ise 1600 yayın başvurusu yapılmıştır.

Aynı dönemde İstanbul’daki matbaaların bir kısmı Anadolu’ya taşınmış ve İstanbul basınında yaşanan gelişmeler buraya da sirayet etmeye başlamıştır. Abdülhamit döneminde yayınlanmasına izin verilmeyen mizah dergileri de bu dönemde çıkmıştır. Bu gelişmenin arkasından 1908 ila 1918 yılları arasında Anadolu’da, vilayet gazetelerinin yanı sıra ilk özel gazetelerde yayın hayatına başlamıştır (Varlık, 1999:14).

Özel gazetelerin yayın merkezleri ağırlıklı olarak ekonomik ve kültürel alanda gelişme göstermiş olan şehirler olmuştur. Bu kentlerin başını ise İzmir çekmektedir. II. Meşrutiyet’in ilanının akabinde 1908’de on yedi, 1909’da dokuz, 1910’da üç ve 1911-1918 yılları arasında da yirmi bir periyodik yayın çıkmıştır. 1918’e kadar geçen sürede İzmir’de elliye yakın periyodik yayın yapılmıştır. Bu süreçte, 1918 yılına kadar Trabzon’da yirmi iki, Konya’da on beş, Antep’te on, Kastamonu’da sekiz, Kayseri’de altı ve Bursa’da beş periyodik yayın çıkmıştır (Şeker, 2007:34).

Anadolu’nun her kentinde kurulan basımevleri sonrasında her fikrin savunucusu, sözcüsü olan gazeteler yayın yapmaya başlamıştır. Bu özgürlük ortamında yayın yapmaya başlayan gazetelerinin bazılarının yayın hayatı uzun soluklu sürmemiş, bir ya da birkaç sayı sonrasında kapanmıştır. Anayasa, 1909 tarihinde değiştirilirken 12. Maddede yer alan “Matbuat kanun dairesinde serbesttir” hükmüne, “Hiçbir şekilde basımdan önce teftiş ve muayene edilemez” eklemesi yapılarak ön sansür uygulanması sonlandırılmıştır. Sadece padişah ile dinlere yönelik ve ayaklanmaları kışkırtacak yayınlara yasak getirilmiştir. Söz konusu anayasa

değişikliği sırasında genel af ilan edilmiş, sürgünde bulunan gazetecilerin ülkelerine dönmesi sağlanmıştır. Bu ortamda bazı gazeteler milli tehlikeler üzerinde durmak yerine sayfalarını jurnallerle doldurmuştur. Sekiz buçuk ay süren özgürlük havasının ardından gazeteler yine kapatılmaya başlanmıştır. Kapanmasına karar verilen gazetelerin eski isimlerine benzer adlarla ve aynı sahiplerle yeniden yayın yapmaları yasaklanmıştır. Sonrasında ise 16 Temmuz 1909 yılında dört fasıl 37 maddeden oluşan Matbaalar Kanunu meclisten çıkarılmıştır. Bu kanuna bakıldığında her ne kadar da sansür maddesi görülme de devletin güvenliğini bozacak ve ayaklanmayı kışkırtacak şekilde yayında bulunan gazetelere yönelik açılacak dava sonuçlanıncaya kadar, hükümet tarafından kapatılabileceği bir durum söz konusu olmuştur (Çakır, 2002:109-117).

2.2.4. Mütareke ve Millî Mücadele Dönemi

28 Temmuz 1914’de Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasının arkasından, yayınlanan haberlerle ilgili olarak 25 Ağustos 1914 tarihinde geçici bir yasa çıkarılmış, askeri denetimin müsaadesi olmadan ordunun hareketlerini içeren haberlerin yayınlanması yasaklanmıştır. Kurtuluş Savaşı öncesindeki süreçte tam bir suskun basın oluşturulmuştur (Koloğlu, 2006:89).

Bu dönemde yaşanan sıkı denetim ve kâğıt sıkıntısı nedeniyle birçok gazete yayın yapamayacak duruma gelmiş ve kapanmıştır. Yayın yapmayı sürdürenler ise o dönem için iktidarda bulunan İttihat ve Terakki’nin açıklamalarını içeren baskılar yapmıştır (Koloğlu, 1994:60).

Osmanlı topraklarında 1914 yılında 73 süreli yayın bulunurken, yaşanan sansür ve kâğıt sıkıntısından dolayı 1915 yılında 6’ya düşmüştür. Yayın sayısı 1916 yılında 8’e, 1917’de 15’e yükselmiş, Birinci Dünya Savaşı’nın bittiği 1918 yılında ise 71’e çıkmıştır (Girgin, 2001:102).

Osmanlı’nın da içerisinde yer aldığı İttifak Devletlerinin savaşı kaybetmelerinin sonucunda, İtilaf Devletleriyle 30 Ekim 1918’de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmış, bu mütarekenin 7. Maddesindeki “İtilaf devletleri güvenliklerini tehlikede gördükleri stratejik yerleri işgal edecekler” kısmından hareketle ülkenin önemli merkezleri askeri kuvvetler tarafından işgal edilmeye başlanmıştır. İşgal eylemleri, Osmanlı’da iktidarın devrilmesine, yeni bir hükümet oluşturulmasına ve Meclis-i Mebusan’ın fes edilmesi gibi olaylara neden olmuştur (Girgin, 2009:166).

Mütareke sonrası Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul'un işgalcilerin eline geçmesinin ardından, basında Mütareke ve Millî Mücadele dönemi başlamıştır. İzmir'in 1919 tarihinde Yunan işgalcilerinin eline geçmesi ve Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışıyla başlayan Millî Mücadele döneminde hem İstanbul basınına hem de Anadolu basınına önemli vazife yüklenmiştir. Ele geçirilen bölgelerde yayın yapan gazetelerin çoğunluğu bu işgale karşı çıkmış ve işgalcilere karşı yayınlar yapmıştır. Bu bölgelerdeki bazı gazeteler ise işgalcilerle anlaşma yolunu seçmiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir'e gelen Yunan askerlerine karşı ilk kurşunu gazeteci Hasan Tahsin sıkmış, Türk direnişini başlatan ulusal bir sembol olmuştur. Hasan Tahsin, şehit olmadan önce Hukuk-u Beşer gazetesinde işgalcilere karşı durulmasını gerektiğini vurgulayan yazılar kaleme almıştır. İstanbul basınının Millî Mücadele ve işgalcilere karşı tavrı ise Mustafa Kemal'in bağımsızlık savaşını başlatmasıyla netleşmiştir. İşgalcilerin tüm sansürleme çabalarına rağmen bazı gazeteler Millî Mücadeleyi desteklemiştir (Şeker, 2007: 35).

Bu dönemde, Anadolu'nun her köşesindeki süreli yayınlarda Millî Mücadeleyi övücü ve destekleyici yazılar çıkmıştır. Anadolu basını, yayın yaptığı bölgedeki insanları bilinçlendirmek amacıyla vatanın kutsallığını vurgulayan ve işgalcilere asla teslim edilmemesi gerektiğini belirten yazılar kaleme almıştır. Basının halkın üzerindeki etkisini ve gücünü fark eden Millî Mücadele planlayıcıları başta mali açıdan olmak üzere ve diğer imkanlar noktasında basına destek sağlamıştır (Duman, 2007:84-85).

Millî Mücadeleyi destekleyen bu gazeteler ağırlıklı olarak iki sayfa halinde birkaç günlük ya da haftalık şeklinde yayın yapmıştır. Ankara'da yayın yapan gazeteler 2500 tiraja ulaşırken, taşradaki gazetelerin baskı sayısı 200 ila 400 arasında değişmiştir (Varlık, 1999:107).

İşgalcilerin her türlü baskısına rağmen İleri, Akşam, Yeni Gün ve Vakit gazeteleri Millî Mücadele'yi desteklemiştir. Bu mücadelenin öncüsü konumundaki İleri Gazetesinde Mustafa Kemal'in kaleme aldığı yazılar, farklı kişilerin adları altında yayınlanmıştır. Bu dönem süresince "Yunanistan yıkılmalıdır" ibaresiyle yayın yapan Yunus Nadi'nin Yeni Gün Gazetesi, İngilizler işgalcilerinin baskınına uğramıştır. Bunun üzerine gazetenin sahibi Yunus Nadi Ankara'ya kaçmış, baskı makinelerini de önce gemiyle daha sonra da kara yoluyla Ankara'ya taşımıştır (Topuz, 1996:76).

İstanbul ve Anadolu'daki bir grup yayın organları Millî Mücadele aleyhine yayınlar yapmıştır. Azınlıkların çıkardıkları gazetelerin yanı sıra bazı Türk gazeteleri de bu yayınlara yer vermiştir (Girgin, 2001:11).

Millî Mücadele döneminde basın alanındaki en önemli gelişmelerden biri de 6 Nisan 1920 tarihinde Mustafa Kemal'in talimatıyla Anadolu Ajansı kurulması olmuştur. Millî Mücadeleye katılmak için Ankara'ya giden Yunus Nadi (Abalıoğlu) ve gazeteci, yazar Halide Edip (Adıvar) bir haber yapılanmasının önemine değinmiştir. Bu konuşma arasında ajansın isminin de Anadolu Ajansı olması kararı alınmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın karargâhında ajansın hayata geçirilmesi fikri konuşulmuş, Mustafa Kemal'in onayıyla Anadolu Ajansı yayın hayatına başlamıştır (Anadolu Ajansı, 2020a). Ajans ilk bülteni ise 12 Nisan'da yayınlamıştır. Millî Mücadele döneminde ajansın geçmiş olduğu bültenler İstanbul ve Anadolu basınının en önemli haber kaynağı haline gelmiştir. Ankara'dan "resmi tebliğ" olarak yayımlanan bültenlerin içeriğinde mecliste gerçekleştirilen oturumların özetleri ile Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği bölgelerdeki haberler yer almıştır (Girgin, 2009:176-177).

Millî Mücadele döneminin başarılı bir şekilde tamamlanmasının ardından Kuvay-ı Milliye karşıtı yayınlar gerçekleştiren basın ve azınlık yayınlarına son verilmiştir. 1860 yılında basılan ve II. Meşrutiyetin ilan edilmesinin ardından sayıları artan farklı dillerdeki gazetelerin yayınları 1922 yılında sonlanmıştır. Azınlıklar tarafından çıkarılan kimi gazeteler yayın hayatlarına devam etse de faaliyetlerini kaybetmiştir (Koloğlu, 1994:63).

Millî Mücadele sırasında önemli görevler üstlenen yerel basına Mustafa Kemal'de önem vermiştir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Cumhuriyet'in ilanı sonrasında da hayata geçirilen ilke ve inkılapların halka anlatılması noktasında da yerel basın önemli görevler üstlenmiştir (Gündüz, 2007:98).

2.2.5. Cumhuriyet Dönemi

Millî Mücadele yıllarında işgal güçlerine karşı direnerek birlik ve beraberlik içerisinde hareket eden İstanbul basını ile yerel basın, Cumhuriyet'in ilanının ardından tutumlarında değişiklikler yaşanmıştır. Büyük Taarruz sonrasında Türk ordusunun Yunan işgali altındaki İzmir'e girmesinin ardından Ankara'da basılan gazeteler yayınlarına son vermeye başlamış, İstanbul'daki gazeteler ise Ankara'da temsilcilikler kurarak buradaki gazetecileri kendi

bünyelerinde çalıştırmaya başlamıştır. Millî Mücadele yıllarında ön plana çıkmış olan yerel basın, bu dönemde gücünü yeniden toparlayan İstanbul basınına bırakmıştır (Şapolyon, 1969:204).

Yeni rejimi yerleştirme çabalarının devam ettiği bu dönemde, kaldırılmamış olan hilafeti destekleyen ve tek partili sisteme karşı gelen yayınlara yönelik sert tedbirler uygulanmıştır. Yapılan bu uygulamalardan ilki hilafet yanlısı yayınlar yaptıkları gerekçesiyle dönemin önemli gazeteleri arasında sayılan Tehid-i Efkâr, İkdam ve Tanin gazetelerinin sahibi ve yazarlarının İstiklal Mahkemesi'nde yargılanması olmuştur. Mahkeme sonunda yargılanan bu kişilerin çoğu berat etmiş olsalar da bu durum basın üzerinde bir gözdağı olmuştur. Mustafa Kemal gazete başyazarlarıyla İzmir'de 1924 yılında bir araya gelmiş, bir sene sonra çıkan Şeyh Sait ayaklanması esnasında gazetelerin davranışı, kimi gazetelerin hükümete karşı olan Terakkiperver Cemiyetinin yanında yer alması gibi çeşitli nedenlerle, olağanüstü dönemlerde yayınların denetlenmesi amacıyla 4 Mart 1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu çıkarılmıştır (Şeker, 2007:41).

Söz konusu kanunla yapılan düzenlemelerle rejim karşıtı, yeniliklere ayak direten ve muhalif yayın yapan tüm yayın organları kapatılmıştır. Takrir-i Sükûn Kanunu yönetime direk olarak basın ve yayın üzerinde tasarruf etme yetkisi tanımıştır (Koloğlu, 2006:117).

Takrir-i Sükûn Kanunu ile basın üzerinde uygulanan baskılar, gazetecilerin uzun süre sessiz kalmasına yol açmıştır (Topuz, 1996:85). Söz konusu kanun 2 yıl olarak ön görülmüşse de tüm tehditlerin ortadan kalkmadığı düşünülerek iki yıl daha uzatılmış, 1929 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

2.2.6. Harf Devrimi ve Matbuat Kanunu

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanının ardından, birbiri arkasına devrimler gerçekleştirilmiş, bunlardan biri de Harf Devrimi olmuştur. TBMM, 1 Kasım 1928 tarihinde 1353 Sayılı Kanun'la yeni Türk harflerini (29 harften oluşan) kabul etmiştir (Dil Derneği, 1987). Bu yasanın kabulüyle Arap alfabesinden oluşturulan Osmanlı Alfabesinin yerini Türk Alfabesi almıştır.

Harf devriminden 4 ay sonra gazeteler Latin harfleriyle basılmaya başlanmıştır. Takrir-i Sükûn Kanunu sonrası düşen gazete satışları, yeni harflerin kullanılmasıyla iyice azalmıştır.

Bu dönemde İstanbul'daki gazetelerin toplam tirajları 30 binden 20 bine gerilemiştir. Yeni alfabeğe geçilmesinin ardından gazeteler teknik alt yapı ve kalifiye eleman noktasında büyük sıkıntı çekmeye başlamış, bu süreçte bazı gazeteler kapanmıştır. İstanbul'daki gazete ve dergiler yaşadıkları bu sıkıntıyı, Hükümetin kendilerine yapmış olduğu ekonomik desteklerle atlatmayı başarmıştır. 1925 ile 1926 yıllarında sayılarının 406'ya ulaştığı tespit edilen çoğunluğu 250 ile 1000 satışı sahip (Kabacalı, 2000: 162-172), teknik sorunlar yaşayan yerel basın bu dönemden daha fazla etkilenmiştir. Bu dönemdeki yerel basınla ilgili rakamlara ulaşamadığından, yerel basının bir bölümünün bu süreçte kapandığı ya da yayınlarına ara verdiği tespit edilmiştir (Şeker, 2007: 42-43).

Cumhuriyet döneminin ilk basın kanunu 1931 yılında çıkarılan 70 maddelik Matbuat Kanunu olmuştur. Bu kanunda yeni rejimi yerleştirme çabaları ve muhalefetten duyulan endişe göz önünde bulunmuştur. Matbuat Kanunu ile gazete çıkaracak kişiler hakkında kısıtlamalar getirilmiş, eski yönetim yanlısı, komünist ve kargaşa çıkarma eğilimli yayınları yasaklamış, yazılı basını kapatma yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Matbuat Kanunu'nda 1938 tarihinde yapılan düzenlemeyle kanun maddeleri ağırlaştırılmış ve yayın hayatına başlamak isteyen gazete ve dergi sahiplerinden yüksek rakamlar içeren teminat güvencesi getirmeleri şartı konulmuş, "kötü ünlü" kişilerin yayın yapması yasaklanmıştır (Topuz, 2011:158-159). Bu dönemde muhalif yayın yapanlara baskılar uygulanmış, hükümetin yanında olan gazetelere ise resmi ilanlar, reklamlar, kâğıt, makine ve malzeme tahsisinde daha fazla destek sağlanmıştır (Koloğlu, 1994:70).

Gazetelerin sorunlarını çözmek amacıyla hükümet tarafından Ankara'da 1935 yılında Birinci Basın Kongresi düzenlenmiştir. Kongrede Basın Birliği gibi kurumların kurulması ve bir yıl sonra yeniden toplanılması kararı alınmışsa da İkinci Basın Kongresi 1975 yılında gerçekleştirilebilmiştir. Birinci Basın Kongresi yıllarında tüm ülke çapında 38'i günlük gazete, 78'i periyodik gazete ve 127 derginin yayın yaptığı görülmüştür (Gevgili, 1983:216).

Tek partili dönemin son yıllarına doğru gazete sayıları 2. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle azalma görülmüş, 1942 yılında 251 olan gazete sayısı, 1944 yılında 159, 1945 yılında ise 154 olarak gerilemiştir (Şapolyo, 1971:316). Girgin'e göre, 1919 ila 1938 yılları arasında toplam yerel gazetelerin sayısı 582 olarak belirtilmiştir. Bu gazetelerin 176 tanesi İstanbul'da geri kalanları ise Anadolu'da basılmıştır.

Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte muhalefette bulunan Demokrat Parti, hükümeti oluşturma yetkisini aldıktan sonra tek parti döneminde basın üzerinde oluşturulan baskıları sonlandıracağını ve özgürlüğü sağlayacağını vaat etmiş ve basının desteğini almıştır (Girgin, 2009:210).

1950 yılında yapılan seçimlerde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ve 5680 sayılı Basın Kanunu'nu hazırlamıştır. Bu kanunun 15 Temmuz 1950 yılında TBMM'de kabul edilmiş, 24 Temmuz 1950 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, 1931 yılında yürürlüğe giren ve sonrasında değişiklikler yapılan Matbuat Kanunu'nun gazeteler üzerine getirmiş olduğu baskılar sonlandırılmış, bu sayede basının rahatlaması sağlanmıştır. Söz konusu yasa yıllar içerisinde değişikliklere uğramış, 2004 yılında da yürürlükten kaldırılmıştır (Girgin, 2009:210).

Basın üzerindeki baskıların kaldırılmasının ardından 1950 yılında yeni çıkan 57 gazeteyle birlikte toplam gazete sayısı 477 olmuştur. Yıllar içerisinde gazete sayılarında büyük artışlar olmuş bu rakam 1960 yılında 942'ye yükselmiştir. Bu tarihten sonra ise gazete sayılarındaki artış yavaşlamıştır (Şapolyon, 1971:316).

1960 yılında yapılan askeri darbenin ardından, gazetelere verilen ilanların düzenli bir şekilde dağıtılması amacıyla, 9 Ocak 1961 yılında Resmî Gazete'de yayımlanan ve 195 sayılı kanunla Basın İlan Kurumu kurulmuştur (Gevgilili, 1983: 224). Basın İlan Kurumu'nun göreve başlamasının ardından ilanların düzenli olarak dağıtılmasıyla yerel basına hareketlilik gelmiştir. Bu tarihten sonra ise resmi ilandan pay almak isteyen yerel gazeteler yayın hayatına başlamıştır (Yücel, 1999:175).

Gazeteler gelişen teknolojiden yararlanmaya başlamıştır. 1970 ile 1980 yılları arasında ofset baskıya geçmiş, ofset baskı tekniğine yayınlanan ilk büyük gazete Günaydın olmuş ve daha temiz bir baskıyla basının gelişmesine öncülük etmiştir (Ceyhun, 185:91).

2.2.7. 1980 Sonrası Dönem

Türkiye siyasi hayatında 12 Eylül 1980 yılında gerçekleşmiş olan askeri darbenin ardından, ülke genelinde sıkıyönetim ilan edilmiş, askeri rejimin etkisi basın üzerinde de görülmüştür. Bu dönemde Demokrat, Aydınlık ve Hergün gibi ideolojik gazeteler ile Gazeteciler Sendikası Ankara Şubesi kapatılmış, bunun dışındaki gazetelerde ise 72 güne kadar

uzayan kapatma cezaları verilmiştir. Bu süreçte birçok gazeteci hakkında soruşturma yapılmış ve davalar açılmıştır. Sıkıyönetim Komutanlığına 1982 yılında verilen yetkiyle sansürleme, basım ve yayımını, yayınları toplama, matbaaları kapatma ile yeni yayınları izne bağlama yetkisi verilmiştir. Aynı kararlarla gerçek dışı ve mübalağalı haber yapanlara 2 yıla kadar hapis cezası verileceği ilan edilmiştir (Topuz, 1996:139).

Gazeteleri etkileyen bir diğer gelişme ise 1980 yılında başlayan devletçi ekonomiden liberal ekonomiye geçiş süreci olmuştur. 24 Ocak 1980’de alınan kararlarla gazete kağıdına verilen destek kaldırılmış, bunun sonucu olarak da gazetelere 9 liradan satılan kâğıdın fiyatında büyük yükseliş yaşanmış ve 41 liraya çıkmıştır. Bu gelişmenin ardından birçok gazete kapanma tehlikesi geçirmiş, bazıları da yayın hayatlarını sonlandırmıştır. Liberal ekonominin oluşturduğu yerel sermaye gücü ile birlikte 1980’li yılların ortalarından itibaren yerel gazete sayılarında artış saptanmıştır. Sanayi ve ticaretin geliştiği illerdeki reklam ve yerel ilan avantajları ofset baskıyı kullanan yeni gazetelerin yayın hayatına geçmesini sağlamıştır (Şeker, 2007:57-59).

Bu dönemde yerel gazetelerin kendilerini teknolojik açıdan yenilemeye geçtikleri Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü’nün (BYGEM) tespitlerinde yer almıştır. 1986 yılında bilgisayarla dizilip ofset ile basılan yayınların sayısı 77 ve oranı da yüzde 10 iken, bu rakamlar 1992 yılında 189’a, oranı da yüzde 22,8’e ulaşmıştır. Yine bu yılda pedalla basılan 30 gazetenin kaldığı, ofset olmayan gazetelerin düz tip makinelerle basıldığı, 347 gazetede dizginin makineyle, 280 gazetede ise elle yapıldığı belirlenmiştir (Şeker, 2007:59).

Basın sektöründe 1990’lı yıllarla beraber tekelleşme süreci başlamıştır. Bu durum karşısında küçük gazete ve dergiler yayın hayatlarını sonlandırmaya başlamış ya da bu sektöre giren holdingler tarafından satın alınmıştır. Bu gelişmeyle beraber Türk basını 2-3 holding tarafından kontrol edilir hale gelmiştir. Bu durum sonrasında basın çalışanlarının sendikasılaştırılması yöntemlerine başvurulmuş, Türkiye Gazeteciler Sendikası çökertilmiştir (Girgin, 2001:137).

Gazeteler bu dönemde yayın hayatlarını sürdürebilmek ve özel reklam pastasından daha fazla pay alabilmek amacıyla tirajlarını yükseltebilmek adına ekonomik olarak çok masraflı hatta yıkıcı promosyon kampanyaları düzenlemiştir. Bu kampanyalarla birlikte ‘Lotarya ya da Kupon gazeteciliği’ doğmuştur. Okuyucuların belli bir süre aralığında topladığı kuponlarla

katıldığı çekilişler, bir dönem sonra tek kuponla çekilişe katılmaya kadar inmiştir. Gazetelerin kuponla çekiliş yapmanın yanı sıra çeşitli eşyalar dağıtarak başlattıkları tiraj artırma çabaları genelde artıştan çok mevcut okuyucuyu korumanın aracı olmuştur. Bazı okuyucular ise daha çekici kampanyalar sunan gazetelere yönelmiştir. Milliyet, Sabah ve Türkiye gibi bazı gazeteler promosyon döneminde milyonun üzerinde bir satış yakalamış, promosyonun tamamlanmasının ardından yeniden eski satış rakamlarına dönmüştür (Koloğlu, 2006:144). Kupon gazeteciliği sonrası Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 1998 yılında “Promosyon Yasası” çıkarılmış, gazeteler sadece kültürel içerikli ürünlerin promosyonunu yapmak zorunda kalmıştır (Tamar, 1996:404).

BYGEM tarafından 1998’den itibaren yerel basına yönelik eğitimler düzenlenmiş, 2000 yılına kadar “Yerel Medya Eğitim Semineri” ismi verilen bu eğitimler Diyarbakır, Trabzon ve Bursa’da çevre illerdeki yerel basın çalışanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlerde, yerel basın çalışanlarına birçok konuda bilgiler verilmiştir (Şeker, 2007:62).

Basın İlan Kurumu (BİK) Yönetim Kurulu 2005 Yılı Faaliyet Raporu’na (2006:122) göre, Türkiye’deki yerel basının sayısına ilişkin veriler yer almıştır. Söz konusu raporda, 24.11.2004 tarihinde ülke genelinde bulunan 875 yerel gazetenin 519’unun günlük yayın yaptığı açıklanmıştır (Şeker, 2007:64). Basın İlan Kurumu, İlan Müdürlüğü’nden alınan bilgiye göre (18.10.2021) 2020 yılı sonunda 978 yerel gazete bulunurken, gazeteler arası birleşme ve bazı gazetelerin ekonomik nedenlerle yayın hayatlarını sonlandırması nedeniyle, 2021 yılı Ekim ayında yerel gazete sayısının 968 olduğu belirtilmiştir.

2.3. Yerel Basının İşlevleri

Dünyada uluslararası bir boyut kazanan basın ister ulusal ister yerel olsun, bu yapının içerisinde yayınlarını devam ettirmek çabasında olmuştur. Ulusal ya da uluslararası yayın yapan basın organları, insanlara gidemedikleri veya haber alamadıkları yerler hakkında bilgi akışı sağlamış olsa da özellikle taşrada yaşayan insanların karşılaştıkları problemlerle ilgili adım atamamış ve bireylerin bu sorunlarının çözümü noktasında kamuoyu oluşturamamıştır.

Bu noktada yerel basın önemli bir rol üstlenmiş, yayın yaptığı bölgedeki insanların sorunlarının çözülmesi noktasında haber üretimini seçmiştir. Bu sayede, insanların dikkatlerini bu sorunlara çekmiş, bireyler arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamıştır.

Yerel merkezli idareleri de bir ölçüde kontrol ederek, doğru ve yanlışları ortaya çıkarmak, halk hizmeti sunmak görevini üstlenmiştir (Girgin, 2009:237).

2.3.1. Yerel Basının Sorunları

Yayın yaptığı bölge için çok önemli etkilere sahip olan yerel basın, geçmişte yaşadığı ve etkilendiği birtakım sorunlarla günümüzde de karşı karşıya kalmıştır. Bunların en belli başlıları; çalışan sayısı, ihtiyaç duyulan malzeme, reklam, ilan, tiraj ve dağıtımına ilişkin sorunlar olarak nitelendirilmiştir.

2.3.1.1. Eğitim-Çalışan Sayısı

Ulusal gazeteler yeterli donanıma ve tecrübeye sahip personele rahat bir şekilde ulaşırken, bu durum yerel gazeteler için tam tersi bir durum olmuştur. Birçok yerel gazete geleneksel yapıda ve küçük işletmeler oldukları için, gazetenin içeriği sahibi ve yakınları tarafından hazırlanmakta, basımının da yine bu kişiler tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Genellikle ulusal gazetelerin satışının yapıldığı noktalarda yer almayan bu yerel gazetelerin dağıtımını ve satışı, yine gazete sahibinin yakınları tarafından yapılmıştır (Şeker, 2007:88).

Girgin'in, yerel gazetede görev alan kişilere ilişkin tespitinde, 876 gazetenin %78,7'sinde çalışan sayısının 5 kişinin altında olduğu görülmüştür. Söz konusu yerel yayın yapan gazetelerin, %16,6'sında 1, %25,9'unda ise 2 çalışan tarafından yayına hazır hale getirildiği belirtilmiştir (Girgin, 2001:197).

Türkiye'de uzman kadroya sahip yerel gazete sayısı yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir (Güleç, 2005:36). Yerel gazetelerdeki uzman personel ve eğitim eksikliği gazetelerin içerikleri ve baskı kalitesine yansımıştır. Ayrıca gazetelerin matbaasında çalışan kişilerin büyük bir bölümü alanlarıyla ilgili gerçekleştirilen eğitimlere katılmadıklarından, işi yakınlarından öğrendikleri şekilde yapmaya devam etmiştir (Girgin, 2009: 251).

Bunun yanı sıra, üniversitelerin İletişim Fakültelerinden mezun olan kişiler ulusal basında iş bulamadıkları halde, yerel gazetelerde çalışmak istememiştir. Bunun başlıca nedeni ise ekonomik açıdan istenilen düzeyde bir ücret alamamaları gösterilmiştir (Aksoy, 2010:76). Yerel basının nitelikli eleman istihdam edememesinden kaynaklı olarak gazetecilik mesleğinin

yerelde saygınlığını istenilen düzeyde gerçekleştirememiştir. Ancak yerel basının geliştiği illerde çalışanlarının durumları daha iyi olduğu belirtilmiştir (Şeker, 2007:94).

2.3.1.2. Teknik Sorunlar

Yerel gazetelerin kullandığı teknik olanaklar, gazetenin kalitesini direk olarak etkileyen önemli bir unsur olduğu belirtilmiştir. Gazetenin hazırlanmasından, sayfa düzenine ve baskı kalitesine kadar kullanılmış olan teknik çeşidi ürünün niteliğini de etkilemiştir. Yerel gazetelerdeki en büyük sorunlardan bir tanesi teknik alt yapı olmuştur. Bu durum, gazetenin kalitesini de etkilemiştir. Ekonomik açıdan düşük bir sermayeye sahip olan yerel gazetelerin bu durumu gelişen teknolojiye ulaşmalarına engel olmuştur (Şeker, 2007:82).

Gazetelerin birçoğu ofset baskı sistemine geçmiş olsalar da hala tipo sistemle yayın yapan yerel gazetelerin de olduğu tespit edilmiştir. Yerel gazeteler yeni teknolojiyi kullanmakta geç kalmıştır. Söz konusu teknik yetersizlikler, gazetelerin mizanpajından, baskı ve dağıtım ağına kadar çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir (Gezgin, 2007:192-193).

Bunun yanı sıra gazeteler içerik oluştururken de teknolojik araçları da kullanmak zorunda kalmıştır. Muhabirlerce gidilen haberlerde yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş, bu veriler bilgisayar ortamında habere dönüştürülmüştür. Bu haber için çekilmiş olan fotoğraflar da bilgisayar ortamına aktarılmış olarak gazete sayfasına yerleştirilerek baskıya geçilmiştir.

Sonuç olarak, gazetenin ilk aşamasından baskısına kadar her alanda teknolojik araçlar kullanılmış ve teknolojik gelişmeleri takip etmiş olan gazeteler okuyucusuna daha kaliteli bir baskıyla ulaşmıştır.

2.3.1.3. Ekonomik Sorunlar

Yerel gazetelerin birçok sorununun temelinde yatan neden düşük sermaye yapısından kaynaklanmıştır. Matbaa ya da gazetecilikten kazanılan küçük sermayelerle yayın hayatına başlayan gazeteler, istenilen ölçüde gelişme gösteremeyerek günün gereklerine uygun gazetecilik yapılmasına imkân vermemiştir (Girgin, 2009:253).

Yerel basının üç ana gelir kaynağı olduğu belirtilmiştir. Bunlar, basımı yapılan gazetenin satışından elde edilen gelir, yerel reklam kazançları ve BİK aracılığıyla alınan resmi ilan geliridir. Bu ana gelirlerin yetersiz kaldığı ve dışında yan kaynakları bulunmayan gazeteler yayın hayatlarını sonlandırmıştır. Basın İlan Kurumu'nun kurulmasının ardından belirlenen esaslara göre ilan dağıtım sistemine geçilmiş, bunun sonrasında da ilandan pay almak isteyen gazete ve zayıf içerikli naylon diye isimlendirilen yerel gazetelerin sayısı artmıştır (Yücel, 1999:175).

Geleneksel yapıya sahip yerel gazetelerin çoğu aile işletmesi olarak yayın hayatına devam etmiş, ağırlıklı olarak matbaacılar tarafından basılan bu gazeteler miras yoluyla bir sonraki kuşağa devredilmiştir. Bu işletmelerde ağırlıklı olarak akrabalar çalışmış ve gazete bu şekilde yayın hayatını sürdürmüştür. Sınırlı ekonomik imkâna ve sermayeye sahip olan bu gazetelere, yeni teknolojik yatırımlar da bu sebeple yapılmamıştır. Bu gazeteler nitelikli kişileri çalıştıramadığından gazetenin içerikleri de zayıf olmuştur. Tirajlarının düşüklüğü nedeniyle özel ilan ve reklam alamayan bu gazetelerin en önemli gelirini resmi ilanlar oluşturmuştur. Bu gazetelerin en büyük beklentisi resmi ilanların arttırılması, kendilerine kredi verilmesi, girdi maliyetlerinde en önemli paya sahip olan başta kâğıt olmak üzere sübvansiyon uygulanması olarak görülmüştür (Şeker, 2007:75).

2.3.3.4. Tiraj

Tiraj, gazetelerin baskı sayısına verilen isimdir. Gazetelerin tirajından satış miktarının çıkarılması mümkün değildir, okuyucuların satın aldığı gazete miktarına net satış veya fiili satış denilmiştir (Gürcan, 2005:36).

Türkiye'de yayın yapan hem yerel hem de ulusal basın tiraj konusunda sıkıntı çekmektedir. Toplumdaki okuma alışkanlığının istenilen düzeyde olmaması, eğitim ve kültür düzeyinin düşük olması, yerelde yayın yapan televizyon ve radyoların kurulması gibi etkenler yerel gazetelerin tirajlarını olumsuz etkilemiştir. Bunun yanı sıra geleneksel nitelik taşıyan yerel gazeteler, satışlardan kazanç sağlamak gibi bir çaba içerisine girmeyerek, daha çok resmi ilan gelirlerinden pay alabilmek için yayınlanmış ve tirajlarını da yükseltmemiştir (Şeker, 2007:101).

Basın İlan Kurumu şubesinin bulunmadığı kentlerde yayın yapan gazetelerin tirajlarını ilişkin rakamları gazetenin beyanına göre alınmış olması, yerel gazetelerin tirajlarına ilişkin verilerin sağlıklı olmasına neden olmuştur. Yerel gazetelerin tirajlarına yönelik farklı kaynaklarda farklı farklı rakamlar verilmiş, bu sayıların doğruluğu noktasında kuşku oluşmuştur. Beyanlardaki sayılara bakılarak yayın yapan yerel gazetelerin toplamı göz önünde bulundurulduğunda gazete tirajlarının çok düşük olduğu gözlenmiştir. Yerel gazete sayılarının yüksek olmasına rağmen tirajlarındaki düşüklük, geleneksel yapıdaki gazetelerin resmi ilanlardan ve az da olsa özel ilanlardan pay almak, kişisel, siyasi ve ekonomik amaçlar için gazetenin çıkarıldığını göstermiştir (Şeker, 2007:103).

BİK'in teşkilat yapısının bulunduğu kentlerde gazetelerin tiraj denetimleri BİK personeli tarafında yapılmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki yerel gazetelerin resmi ilan alabilmeleri için 1000 net satış sayısına ulaşmaları ya da abonelerinin bulunması şartı aranmıştır (Şeker, 2007:104).

2.3.3.5. Dağıtım

Gazetelerin içeriği hazırlanıp basımı yapıldıktan sonra okuyucuyla buluşma zamanı gelmiştir. Yerel gazetelerin karşılaştıkları sorunlardan bir tanesi de gazetenin dağıtım olmuştur. Bazı yerel gazeteler bu sorunu ulusal dağıtım ağına sahip olan firmalarla çözmüş, kısıtlı bütçelere sahip olan çoğu yerel gazeteler ise bu durumu kendi imkânlarıyla çözmeye çalışmıştır. Yerel gazetelerin büyük bir kısmının dağıtımında yürüyen, bisiklet ya da motosiklet kullanan kişiler görev yapmıştır. Bunun yanı sıra, büyük kentlerdeki yerel gazeteler PTT ya da profesyonel dağıtım şirketleri aracılığıyla okuyucularına gazeteyi ulaştırmıştır (Erdoğan, 2007:177).

2.4. Şanlıurfa ve Gazeteleri

2.4.1. Şanlıurfa'nın Özellikleri

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Urfa, Osmanlı Devleti döneminde 1985 yılında bir sancak olarak Halep'e bağlanmıştır. I. Dünya Savaşı sonrasında ilk önce İngilizlerin, daha sonra ise Fransızların işgaline uğrayan kente Kurtuluş Savaşı döneminde göstermiş olduğu destansı mücadeleden dolayı TBMM tarafından 1984 yılında "Şanlı" unvanı ve 2016 yılında da İstiklal Madalyası verilmiştir.

Türkiye'nin yüz ölçüm bakımından en büyük 7. kenti olan Şanlıurfa, 19.242 km²'lik alanı sahiptir. TÜİK 2020 verilerine göre 2.115.256 kişilik nüfusu sahip olan kent, Türkiye'nin 8. büyük ili konumundadır. Nüfusunun yüzde 70'ini 30 yaş altı genç nüfus oluşturmaktadır. Tarım üretiminin fazla olduğu kentte, sanayinin büyük bir kısmı da yine tarıma dayalıdır. Ülkedeki sulanabilen toplam arazinin %10'u Şanlıurfa'da bulunmaktadır. Bölgedeki sulanabilir arazilerin artırılması amacıyla hayata geçirilen ve bir bölümü aktif hale gelen GAP'ın tamamlanmasıyla da yaklaşık 2 milyon hektar arazinin sulanması hedeflenmektedir. Şanlıurfa'nın sanayi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olmakla birlikte, kent ekonomisine hayvancılığın da katkısı büyüktür.

Şehrin bir diğer önemli gelir kaynağı ise tarihi ve turistik mekânlardır. Şanlıurfa Hz. İbrahim, Hz. Eyyüp ve Hz. Elyesa Peygamberlerin bir dönem kentte yaşadığının rivayet edilmesi dolayısıyla da dünyadaki inanç merkezlerinin başında gelmektedir.

Tarihi mekânların başında ise 12 bin yıl öncesine ait eserlere ulaşılan Göbeklitepe ören yeri bulunmaktadır. UNESCO Dünya Mirası Listesinde yer alan ören yeri, her yıl dünyanın dört bir tarafından gelen ziyaretçileri ağırlamaktadır. Bölgedeki turizm çeşitliliği arttırmak amacıyla Şanlıurfa Valiliği, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, İl Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü gibi çeşitli kurumların katılımıyla oluşturulan Şanlıurfa Turizmi Geliştirme A.Ş. tarafından da çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda Göbeklitepe üzerinde sıcak hava balonu uçuşları başlatılmıştır. Bunun yanı sıra yakın zamanda neolitik döneme ait yeni buluntuların çıktığı Karahantepe'de tüm dünyanın dikkatini yeniden bu bölgeye çekmeyi başarmıştır. Hz. İbrahim'in ateşe atıldığı yer olarak rivayet edilen Balıklıgöl, konik kubbeli evlerin ve tarihteki ilk üniversitenin bulunduğu Harran, bozkırın ortasındaki bir sahili andıran Halfeti ve nesli tükenme tehdidi altında bulunduğu için Birecik ilçesinde koruma altında bulunan Kelaynak kuşları yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği mekânların başında bulunmaktadır. Ayrıca kente gelen ziyaretçiler, türkülere de konu olan ceylanları üretim istasyonunda görme imkânına sahiptir.

Şanlıurfa, gastronomi ve müzik alanında da ziyaretçilerin hem damak zevkine hem de kulaklarına hitap etmektedir. Kenti ziyaret edenler ağız açık, boranı, içli köfte, isot çömleği, çiğköfte, ciğer ve patlıcanlı kebab gibi yöresel yemeklerin tadına bakarken, katıldıkları sıra gecesinde de yöresel türküleri dinleyebilmektedir.

2.4.2. Şanlıurfa'daki Gazeteler

16. yüz yılda kentte yaşayan kişi sayısı bakımından 4. büyük eyalet olan Urfa, o dönemde alınan bir kararla Halep vilayetine bağlandı. Halep vilayetinde 1867 yılında Türkçe ve Arapça olarak yayımlanan ilk Vilayet Gazetesi “Fırat” ismiyle çıkmıştır. Ahmet Cevdet Paşa tarafından yayın hayatına başlatılan bu gazete ilk başlarda haftada bir gün daha sonraları ise haftada iki gün yayın yapmaya başlamıştır. Yayın periyodunun haftada iki güne çıkmasının yanında gazete Türkçe, Arapça ve Ermenice olarak basılmıştır. 2. Meşrutiyet'in ilanının ardından Urfa sancağı, Halep Vilayetinden ayrılarak bağımsız bir sancak olmuş, sancak merkezi olarak ilk gazetesini ise 1925 yılında Vali Fuat Beyin kurmuş olduğu basım evinde “Urfa” adıyla çıkarılmıştır. Dört sayfadan oluşan gazete haftalık olarak yayın yapmıştır. Urfa'nın ilk özel gazetesi ise 1928 yılında Siret Bey tarafından Siverek kazasında haftalık olarak yayın hayatına başlayan “İrfan” gazetesi olmuştur. Urfa kent merkezinde çıkarılan ilk özel gazete ise 1930 yılında Eczacı Musa Kazım tarafından haftalık olarak çıkarılan “Millî Gazete” olmuştur (Kapaklı, 2014:114-115).

Daha sonraki yıllarda sırasıyla; 1934'de Yenilik, 1936'da Akgün, 1938'de Işık, 1950'de Demokrat Urfa, 1951'de Demokrat ve Urfa'nın Sesi, 1952'de Urfa, 1954'de Feryad ve Karakoyun, 1960'da Fırat, 1963'de Urfa Postası, 1965'de Viranşehir, Şafak ve Doğu, 1966'da Hudut Eli ve Meşale, 1967'de Kalkınan Birecik, 1970'de Yeni Haber, Hizmet, Güneydoğu, Pınar Sesi, Akçakale ve Özgür Yayın, 1978'de Güneydoğu Gazetesi, 1989'da Reha ile 1994'de Ufuk Gazetesi yayın hayatına başlamıştır (Kapaklı, 2014:255-256).

Çeşitli dönemlerden geçerek günümüze ulaşan gazetelerin sayılarında sürekli değişiklik olmuştur. Şanlıurfa Valiliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından kentte yürütülen gazetelerin ilan dağıtımı ve denetlenmesi işlemi, 15 Temmuz 2012 tarihinden itibaren Şanlıurfa'da kurulan Basın İlan Kurumu'na devredilmiştir. Bu tarihe kadar kent merkezinde günlük olarak çıkan 26 gazete Basın İlan Kurumu'nun girişimleriyle 16'ya inmiştir. Devam eden birleşmeler sonucunda kentteki yerel gazetelerin sayısı azalmıştır. Kasım 2021 tarihi itibarıyla, il merkezinde günlük yayın yapan gazete sayısı 7'dir. İlçelerde ise bu sayı; günlük yayın yapan 2, haftanın üç günü yayın yapan 1 ve haftalık yayın yapan 9 gazete olmak üzere toplam 12'dir.

Basın İlan Kurumu'ndan günlük yayın yaparak ilan alan gazeteler; GAP Gündemi, Gazete İpekyol, Yeni Urfa Gazetesi, Urfanatik Gazetesi, Baraj Gazetesi, Şanlıurfa Gazetesi, Urfa Değişim Gazetesi'dir. Bunların yanı sıra Siverek ilçesinde günlük yayın yapan İrfan Gazetesi ve Hedef Gazetesi de bulunmaktadır. Ceylanpınar ilçesindeki Ceylanpınar Gazetesi ise haftanın 3 günü yayın yapmaktadır. Diğer ilçelerde ise; Akçakale ilçesinde Yeni Akçakale'nin Sesi Gazetesi, Birecik ilçesinde Birecik'in Sesi Gazetesi, Bozova ilçesinde Bozova'nın Sesi Gazetesi, Harran ilçesinde Harran Ovası Gazetesi, Hilvan ilçesinde Hilvan Haber Gazetesi, Suruç ilçesinde Meşale Gazetesi ile Suruç Doğuş Gazetesi, Viranşehir ilçesinde Öz Viranşehir Gazetesi ile Şanlıurfa Viranşehir Bizim Gazetesi haftalık yayın yapmaktadır. Şanlıurfa'nın ilçelerinden sadece Halfeti'de yayın yapan herhangi bir gazete bulunmamaktadır.

Şanlıurfa'da basın iş koluyla ilgili olarak faaliyet gösteren 5 dernek vardır. Bunlar; Şanlıurfa Gazeteciler Birliği, Şanlıurfa Gazeteciler Derneği, Şanlıurfa GAP Gazeteciler Cemiyeti, Şanlıurfa Çalışan Gazeteciler Derneği ile Şanlıurfa Gazeteci ve Yazarlar Cemiyeti'dir. Kentte, hiçbir derneğe üye olmadan meslek hayatına devam eden gazeteciler de bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği

Araştırmanın 3. bölümünde çalışmanın amacı, önemi, kapsamı, sınırlılıkları ve araştırma yöntemlerine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Çalışma kapsamında elde edilen verilerin değerlendirmesi de yine bu bölümde bulunmaktadır.

Bu bölümde Şanlıurfa kent merkezinde yayın yapan günlük yerel gazete çalışanlarının dünya çapında görülen Covid-19 sürecinden nasıl etkilendikleri ve bu etkinin iş hayatlarına yansımalarını ölçülmüştür.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İlk kez Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonunda görülen ve kısa bir sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 başta insan sağlığı olmak üzere hayatın her alanında olumsuz etkilerini göstermiştir. Bunun yanı sıra insanların yaşam alışkanlıklarını da değiştirmesine neden olan Covid-19; maske, mesafe ve hijyen kelimelerinin sıklıkla yan yana kullanılmasına ve sağlıklı kalmanın altın kuralları haline gelmesine neden olmuştur. Yaşanan salgın süreci insanların yaşam tarzında büyük değişiklikler yaparken, ülkelerin de başta sağlık alanı ve ekonomileri olmak üzere hemen hemen her sektör üzerinde olumsuz etkiler oluşturmuştur. Bu sektörlerden birini de halkın haber alma özgürlüğü için çalışan basın sektörü oluşturmuştur.

Covid-19 pandemisi nedeniyle bazı haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme şansını kaybeden gazeteciler, sürekli sahada olmaları nedeniyle de hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Meslek itibarıyla yıpranan iş kolunda yer alan gazeteciler, hastalığa yakalanma korkusuyla da psikolojik olarak da olumsuz etkilenmiştir. Bu çalışmada, salgının yerel basın çalışanlarını hem bireysel olarak nasıl etkilendikleri hem de haber üretimleri üzerindeki etkisi ele alınmıştır.

Yerel basında çalışan gazetecilerin karşılaştıkları sorunların bilinmesi ve bunların önüne geçilebilmesi noktasında bu çalışmada elde edilen bulgular özellikle yerel basınla ilgili verilerin

azlığı sebebiyle önem arz ederken, pandemi ile ilgili yapılacak olan yeni çalışmalara hem bir kaynak hem de motivasyon sağlayabilir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma, Covid-19 pandemisinin devam ettiği 2021 yılında Şanlıurfa il merkezinde günlük yayın yapan GAP Gündemi, Gazete İpekyol, Yeni Urfa Gazetesi, Urfanatik Gazetesi, Baraj Gazetesi, Şanlıurfa Gazetesi ve Urfa Değişim Gazetesi olmak üzere 7 tanedir. Çalışmada bu gazetelerde görev yapan gazetecilerin tamamına ulaşmak hedeflenmiş, bu nedenle de çalışmanın örnekleme olarak Şanlıurfa il merkezinde günlük ve düzenli yayın yapan 7 yerel gazete seçilmiştir. Bu gazetelerde çalışan 87 katılımcıya ulaşılmış ve bu katılımcıların tamamı ankete cevap vermiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın Evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren yerel gazete kuruluşlarında çalışan basın mensupları oluşturmaktadır.

Çalışmanın örnekleme, amaçlı örneklem tekniğiyle belirlenmiştir. Amaçlı örneklem tekniğinde, örnekleme seçilen kişilerin ya da objelerin araştırmacının amaçlarına en uygun yanıtı verebilecek nitelikte olması önem taşımaktadır (Aziz, 2008:55).

Örneklemin Covid-19 pandemi sürecinde Şanlıurfa ili merkezde yayın yapan “GAP Gündemi, Gazete İpekyol, Yeni Urfa Gazetesi, Urfanatik Gazetesi, Baraj Gazetesi, Şanlıurfa Gazetesi ve Urfa Değişim Gazetesi” çalışan “anket” çalışmasına katılmış olan “basın mensupları” oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Söz konusu araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket uygulaması tercih edilmiştir. Anketin uygulandığı gazetelerin sahipleri ya da genel yayın yönetmenlerinden randevu alınmıştır. Genel yayın yönetmeni, yazı işleri müdürü, editör, muhabir ve sayfa tasarımcısı ile yapılan görüşme sonrası 87 yerel gazete personeli anketi cevaplamıştır.

Katılımcıların doldurmuş olduğu anketler, veri analizi için SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences for Windows) programından faydalanılmış, buradan elde edilen veriler de araştırmanın amacına uygun olarak yorumlanmıştır.

3.5. Araştırmanın Modeli

Yerel basın mensuplarının Covid-19 pandemi sürecinden nasıl etkilendiklerini belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma tarama modeline göre uygulanmıştır. Karasar'a göre genel tarama modelleri; "Çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir." Pandemi sürecinde yerel basın çalışanlarının yaşadıkları olumsuzlukları, gazetecilerin görüşlerine dayalı olarak belirlemeye çalışan bu araştırma tarama modelinde olup, betimsel bir nitelik arz etmektedir.

Çalışmada toplanan veriler oluşturulan tablolarda verilmiş, SPSS Statistics (Statistical Package for Social Sciences for Windows) programından faydalanılarak elde edilen istatistiki sonuçlar değerlendirilmiş ve bu bilgiler vasıtası ile tümevarım yapılmıştır.

3.6. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları

Bu bölümde anket çalışması sonrasında elde verilerin istatistiksel analizine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Anket çalışması Şanlıurfa ilinde günlük yayın yapan 7 yerel gazete çalışanlarına uygulanmış ve bu gazetelerde çalışan 87 basın personeli anket çalışmasına gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 87 basın çalışanı ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve anket uygulaması yapılmıştır. Anket uygulaması 22 Kasım 2021 tarihinden başlamış, 13 Aralık 2021 tarihinde son bulmuştur. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS Statistics 25 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda tanımlayıcı istatistikler kullanılarak veriler değerlendirilmiş ve tablolarla açıklanmıştır.

A. Yerel Gazetelerde Çalışanların Demografik ve Kültürel Profili

Tablo 3.1 Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Kadın	17	19,5
Erkek	70	80,5
Toplam	87	100

Tablo 3.1'deki veriler incelendiğinde, Şanlıurfa ilinde araştırma yapılan yerel gazete çalışanlarından araştırmaya katılan 87 katılımcının %80,5'i erkeklerden, %19,5'i ise kadınlardan oluştuğu, dolayısıyla çalışmaya katılan erkek çalışanların sayısının kadın çalışan sayısından daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2 Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Dağılımları

Yaş Grupları	Frekans	Frekans Yüzde (%)
18-25 Yaş	19	21,8
26-35 Yaş	29	33,3
36-45 Yaş	24	27,6
46-55 Yaş	12	13,8
56-65 Yaş	3	3,4
Toplam	87	100

Tablo 3.2'deki veriler incelendiğinde, Şanlıurfa ilinde araştırma yapılan yerel gazete çalışanlarından araştırmaya katılan 87 katılımcının %33,3'ü 26-35 yaş aralığında, %27,6'sı 36-45 yaş aralığında, %21,8'i 18-25 yaş aralığında, %13,8 46-55 yaş aralığında, %3,4 56-65 yaş aralığında ve çalışmaya katılan kişilerin çoğunluğunun 45 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.3 Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
İlkokul	2	2,3
Ortaokul	5	5,7
Lise	26	29,9
Lisans	50	57,5
Lisansüstü	4	4,6
Toplam	87	100

Tablo 3.3'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %2,3'ü ilkokul, %5,7'si ortaokul, %29,9'u lise, %57,5'i lisans ve %4,6'sı lisansüstü eğitim durumundadır. Çalışmaya katılan kişilerin çoğunluğunu lisans ve lise eğitim düzeyinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.4 Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımları

Medeni Hal	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Bekar	32	36,8
Evli	55	63,2
Toplam	87	100

Tablo 3.4'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %63,2'si evlilerden, %36,8'i bekarlardan oluşmaktadır. Çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarından evli olanların sayısının bekar olan çalışanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5 Katılımcıların Beraber Yaşadıklarına Göre Dağılımları

Kiminle Yaşadığı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Eş ve çocuklar	56	64,4
Aile (Anne- Baba)	28	32,2
Yalnız	3	3,4

Toplam	87	100
---------------	----	-----

Tablo 3.5'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %64,4'ünün eş ve çocuklarıyla, %32,2'sinin anne ve babalarıyla, %3,4 ise yalnız yaşadığı görülmektedir.

Tablo 3.6 Katılımcıların Yerel Gazetedeki Pozisyonlarına Göre Dağılımları

Pozisyon	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Muhabir	59	67,8
Sayfa Tasarımcısı	7	8,0
Editör	11	12,6
Yazı İşleri Müdürü	4	4,6
Genel Yayın Yönetmeni	6	6,9
Toplam	87	100

Tablo 3.6'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %67,8'i muhabir, %12,6'sı editör, %8,0 sayfa tasarımcısı, %6,9 Genel Yayın Yönetmeni ve %4,6'sı ise yazı işleri müdürü pozisyonlarında görev yapmaktadır. Çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir kısmının muhabir pozisyonunda görev yaptığı görülmektedir.

Tablo 3.7 Katılımcıların Basın Sektöründeki Çalışma Süresine Göre Dağılımları

Yıl Grupları	Frekans	Frekans Yüzde (%)
1-4 Yıl	26	29,9
5-9 Yıl	19	21,8
10 Yıl ve Üstü	42	48,3
Toplam	87	100

Tablo 3.7'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının yerel basın sektöründeki çalışma süreleri %48,3'ü 10 yıl ve üstü, %29,9'u 1-4 yıl arasında, %21,8'i ise 5-

9 yıl arasında olarak belirlenmiştir ve bu bağlamda büyük bir kısmının 10 yıl ve üstünde sektör içerisinde görev alanlardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.8 Katılımcıların Basın Kartına Sahip Olmalarına Göre Dağılımı

Basın Kartı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Basın Kartı Var	38	43,7
Basın Kartı Yok	49	56,3
Toplam	87	100

Tablo 3.8'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %43,7'si Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından düzenlenen basın kartına sahipken, çalışanlardan %56,3'ünün ise basın kartı yoktur. Çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarının çoğunluğunun sektör içerisindeki görev süreleri değerlendirildiğinde, basın kartına sahip kişilerin sayısının daha düşük olması dikkat çekmektedir.

B. Yerel Gazetelerde Çalışanların Covid-19 Pandemi Sürecine İlişkin Deneyim, Düşünce, Eylem ve Yaklaşımları

Tablo 3.9 Katılımcıların Covid-19 Pandemi Sürecinde Yıllık İzin Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

İzin Kullanma Durumu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	26	29,9
Hayır	61	70,1
Toplam	87	100

Tablo 3.9'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %29,9'u pandemi döneminde yıllık izin kullanırken, %70,1'i ise Covid-19 pandemi süresinde yıllık izin kullanmamıştır. Çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir kısmı pandemi süresinde yıllık izin yapmadan görevlerine devam etmiştir.

Tablo 3.10 Katılımcıların Covid-19 Hastalığı Geçirme Durumuna Göre Dağılımı

Covid-19 Tanısı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	21	24,1
Hayır	66	75,9
Toplam	87	100

Tablo 3.10'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %75,9'unun Covid-19 hastalığına yakalanmadığı, %24,1'inin ise Covid-19 hastalığına yakalandığı görülmüştür. Çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir kısmının Covid-19 hastalığına yakalanmamış olması arzu edilen bir durumdur.

Tablo 3.11 Tablo Katılımcıların Çevresinde Covid-19 Teşhisi Konulması Durumunda Göre Dağılımı

Çevresinde Covid-19 Tanısı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	67	77
Hayır	20	23
Toplam	87	100

Tablo 3.11'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %77'sinin çevresinde bulunan kişilerin Covid-19 hastalığına yakalandığı, %23'ünün ise Covid-19 hastalığına yakalanmadığı görülmektedir.

Tablo 3.12 Katılımcıların Karantinaya Alınma Durumlarına Göre Dağılımları

Karantinada Kalma	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	25	28,7
Hayır	62	71,3
Toplam	87	100

Tablo 3.12'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %28,7'sinin Covid-19 hastalığı nedeniyle karantina sürecinde kaldığı, %71,3'ünün ise karantina sürecinde kalmadığı görülmektedir.

Tablo 3.13 Katılımcıların Covid-19'a Yakalanma Korkusunun Psikolojilerini Etkileme Düzeylerine Göre Dağılımı

Etki Düzeyi	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Hiç Etkilemedi	15	17,2
Az Etkiledi	12	13,8
Orta Düzeyde Etkiledi	28	32,2
Çok Etkiledi	32	36,8
Toplam	87	100

Tablo 3.13'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %36,8'inin Covid-19 sürecinden çok etkilendiği, %32,2'sinin Covid-19 sürecinden orta düzeyde etkilendiği, yüzde 13,8'inin Covid-19 sürecinden az etkilendiği ve yüzde 17,2'sinin ise bu süreçten hiç etkilenmediği görülmektedir.

Tablo 3.14 Katılımcıların Covid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Destek Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Psikolojik Destek	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	2	2,3
Hayır	85	97,7
Toplam	87	100

Tablo 3.14'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcıdan sadece 2'si Covid-19 pandemisi nedeniyle psikolojik destek aldığı, 85 kişinin ise bu süreçte herhangi bir psikolojik destek almadığı görülmektedir.

Tablo 3.15 Katılımcıların Aşı Olma Durumlarına Göre Dağılımları

Aşı Olma	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	80	92
Hayır	7	8
Toplam	87	100

Tablo 3.15’deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %92’sinin Covid-19 salgını tedbirleri kapsamında aşı yaptırdığı, %8’inin ise aşı yaptırmadığı görülmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların %92’sinin aşı yaptırmış olması istenilen bir durumdur.

Tablo 3.16 Katılımcıların Pandemi Sürecinde Motivasyonlarının Etkilenme Düzeylerine Göre Dağılımı

Motivasyon Etki Düzeyi	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Hiç Etkilemedi	11	12,6
Az Etkiledi	29	33,3
Çok Etkiledi	47	54,0
Toplam	87	100

Tablo 3.16’daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %54’ünün motivasyon noktasında Covid-19 sürecinden çok etkilendiği, %33,3’ünün motivasyon noktasında Covid-19 sürecinden az etkilendiği ve %12,6’sının ise bu süreçten hiç etkilenmediği görülmektedir.

Tablo 3.17 Covid-19 Pandemi Sürecinin Katılımcıların İş ve Özel Hayatındaki Dengeyi Bozma Durumuna Göre Dağılımı

Etki Düzeyi	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	64	73,6
Hayır	23	26,4
Toplam	87	100

Tablo 3.17'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcıdan %73,6'sının pandemi süreci nedeniyle iş ve özel hayatlarındaki dengenin bozulduğu, %26,4'ünde ise bu süreç nedeniyle iş ve özel hayatlarındaki dengenin bozulmadığı tespit edilmiştir.

C. Covid-19 Sürecinde Yerel Gazetelerde Alınan Önlemler ve Faaliyetler

Tablo 3.18 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Önlem Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Önlem Alınma	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	73	83,9
Hayır	14	16,1
Toplam	87	100

Tablo 3.18'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcıdan %83,9'u Covid-19 sürecinde görev yaptıkları yerel gazetelerin gerekli tedbirleri aldığı, %16,1'inin çalıştığı yerde bir önlem alınmadığı görülmektedir.

Tablo 3.19 Çalışma Arkadaşlarının Sosyal Mesafe Kuralına Uyma Durumlarına Göre Dağılımları

Sosyal Mesafe Kurallarına Uyma	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	61	70,1
Hayır	26	29,9
Toplam	87	100

Tablo 3.19'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %70,1'inin çalıştığı yerel gazetede mesai arkadaşları tarafından Covid-19 sürecinde sosyal mesafe kuralına uyulduğu, %29,9'unun ise çalıştığı yerde bu kurala uyulmadığı görülmektedir.

Tablo 3.20 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Ekipman Sağlama Durumlarına Göre Dağılımları

Ekipman Sağlama	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	61	70,1

Hayır	26	29,9
Toplam	87	100

Tablo 3.20'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %70,1'inin çalıştıkları yerel gazetelerin Covid-19 sürecinde çalışanlarına gerekli koruyucu ekipmanı sağladığı, %29,9'unun çalıştıkları yerlerin ise bir ekipman sağlamadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir bölümüne koruyucu ekipman sağlanmış olsa da bunun dışında kalan çalışanlara gerekli koruyucu ekipmanların sağlanmamış olması istenilmeyen bir durumdur.

Tablo 3.21 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Malzeme Temini Sağlama Durumlarına Göre Dağılımları

Malzeme Temini	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	71	81,6
Hayır	16	18,4
Toplam	87	100

Tablo 3.21'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %81,6'sının görev yaptığı yerel gazeteler Covid-19 sürecinde çalışanlarına maske, dezenfektan gibi koruyucu malzeme temini yaptığı, %18,6'sının ise çalıştıkları yerel gazetelerin gerekli malzemeleri sağlamadığı görülmektedir.

Tablo 3.22 Covid-19 Pandemi Sürecinde Çalışılan Yerel Gazetenin Koruyucu Ekipman Teminine Göre Dağılımları

Temin Edilen Malzemeler	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Maske	66	35,9
Eldiven	31	16,8
Tulum	7	3,8
Yüz Siperliği	18	9,8
Dezenfektan	62	33,7

Toplam	186	100
---------------	-----	-----

Tablo 3.22'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcılara yerel gazetelerin Covid-19'dan korunma malzemelerine yönelik; %35,9 maske, %33,7 dezenfektan, %16,8 eldiven, %9,8 yüz siperliği ve %3,8 de tulum temini yapıldığı görülmektedir.

D. Covid-19 Sürecinin Yerel Gazetede Çalışanların Tutumlarına ve İş Faaliyetlerine Yönelik Etkileri

Tablo 3.23 Çalışanların Meslekleri Nedeniyle Covid-19'a Yakalanma Riskinin Kişisel Değerlendirmesine Göre Dağılımı

Risk Düzeyi	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Hiç Risk Görmüyorum	3	3,4
Az Risk Görüyorum	3	3,4
Orta Düzeyde Risk Görüyorum	15	17,2
Yüksek Düzeyde Risk Görüyorum	66	75,9
Toplam	87	100

Tablo 3.23'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %75,9'u mesleklerinden dolayı Covid-19'a yakalanma riskini yüksek düzeyde, %17,2'sinin orta düzeyde, %3,4'ünün az düzeyde ve %3,4'ünün ise Covid-19 hastalığına yakalanmayı hiç riskli bulmadığı görülmektedir.

Tablo 3.24 Covid-19 Sürecinin Çalışanların Haber Üretimine Etkisinin Dağılımı

Etki Düzeyi	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Hiç Etkilemedi	13	14,9
Az Etkiledi	22	25,3
Çok Etkiledi	52	59,8
Toplam	87	100

Tablo 3.24'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %59,8'inin Covid-19 sürecinde haber üretimini çok etkilediği, %25,3'ünün haber üretimini az düzeyde etkilediği ve %14,9'unun ise bu sürecin haber üretimini hiç etkilenmediği görülmüştür.

Tablo 3.25 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Haber Toplama Sıkıntısı Yaşamalarına Dair Dağılımı

Sıkıntı Yaşanma Durumu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Hiç Yaşanmadı	10	11,5
Az Yaşandı	30	34,5
Çok Yaşandı	47	54,0
Toplam	87	100

Tablo 3.25'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %54'ünün Covid-19 sürecinin haber toplama sıkıntısını çok yaşadığı, %34,5'inin az yaşadığı ve %11,5'inin ise hiç sıkıntı yaşamadığı görülmektedir.

Tablo 3.26 Covid-19 Sürecinin Çalışanlar Haber Kaynaklarıyla Yüz Yüze Görüşebildi Mi?

Yüz Yüze Görüşme Sağlanma Durumu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	32	36,8
Hayır	55	63,2
Toplam	87	100

Tablo 3.26'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %63,2'sinin Covid-19 sürecinde haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme imkânı bulamadığı, %36,8'inin ise haber kaynakları ile yüz yüze görüşme imkânı bulduğu görülmektedir.

Tablo 3.27 Covid-19 Sürecinde Çalışanlarında Sokağa Çıkma Kısıtlamaları Esnasında Haber Kaynaklarına Ulaşma Yollarının Dağılımı

Ulaşım Yolu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Telefon	64	55,2

Video konferans	6	5,2
Yüz Yüze	24	20,7
Mail yoluyla	22	19,0
Toplam	116	100

Tablo 3.27'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan yerel gazete çalışanlarının Covid-19 sürecinde haber kaynaklarına %55,2'si telefon, %20,7'si yüz yüze, %19'u mail ve %5,2'sinin ise video konferans yöntemiyle ulaştıkları tespit edilmiştir.

Tablo 3.28 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Gazeteleri Okuyucuya Ulaştırma Durumunun Dağılımı

Ulaşma Durumu	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	59	67,8
Hayır	28	32,2
Toplam	87	100

Tablo 3.28'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %67,8'inin Covid-19 sürecinde çıkardıkları gazeteleri okuyuculara ulaştırdığı, %32,2'sinin ise bu süreçte gazeteleri okuyucuya ulaştıramadığı görülmektedir.

Tablo 3.29 Covid-19 Sürecinde Gazetelerin Reklam Gelirinde Düşüş Yaşanma Durumunun Dağılımı

Reklam Gelirinde Düşüş	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	80	92
Hayır	7	8
Toplam	87	100

Tablo 3.29'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %92'sinin Covid-19 sürecinde gazetelerin reklam gelirlerinde düşüş yaşandığı, %8'inin ise reklam gelirinde bir düşüş yaşanmadığı görülmektedir.

Tablo 3.30 Covid-19 Sürecinde Çalışanların Haber Yaptıkları Alanların Dağılımı

Haber Alanı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Sağlık Haberleri	85	30
Politika Haberleri	18	6,4
Kent Gündemi Haberleri	34	12
Ekonomi Haberleri	35	12,4
Spor Haberleri	16	5,7
Yaşam Haberleri	51	18
Asayiş Haberleri	44	15,5
Toplam	283	100

Tablo 3.30'daki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan yerel gazete çalışanlarının Covid-19 sürecinde haber yaptığı alanların %30'unu sağlık, %18'ini yaşam haberleri, %15,5'ini asayiş haberleri, %12,4'ünü ekonomi haberleri, %12'sini kent gündemi haberleri, %6,4'ünü politika ve %5,7'sinin ise spor haberlerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.31 Covid-19 Sürecinin Çalışanların Haber Üretim Kalitesini Düşürdüğüne Dair Düşüncelerinin Dağılımı

Haber Üretim Kalitesinde Düşüş	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	66	75,9
Hayır	21	24,1
Toplam	87	100

Tablo 3.31'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %75,9'unun Covid-19 sürecinde haber üretimindeki kalitenin düştüğü, %24,1'inde ise haber üretim kalitesinde bir düşüş yaşanmadığı görülmektedir.

Tablo 3.32 Yerel Gazete Çalışanlarının Pandemi Sürecinin Yakın Zamanda Son Bulacağına Dair Düşüncelerinin Dağılımı

Pandeminin Yakın Zamanda Son Bulacağına Dair Düşünce	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	18	20,7
Hayır	69	79,3
Toplam	87	100

Tablo 3.32'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcıdan %79,3'ünün Covid-19 sürecinin yakın zamanda bitmeyeceğini düşündüğü, %20,7'sinin ise Covid-19 sürecinin yakın zamanda biteceğine inandığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.33 Covid-19 Sürecinde Yerel Gazete Çalışanlarına Esnek Çalışma veya Evden Çalışma İmkânının Sunulmasının Dağılımı

Esnek veya evden çalışma imkânı	Frekans	Frekans Yüzde (%)
Evet	54	62,1
Hayır	33	37,9
Toplam	87	100

Tablo 3.33'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan 87 katılımcının %62,1'ine çalıştığı yerel gazete tarafından Covid-19 sürecinde evden çalışma imkânı sunduğu, %37,9'una ise bu süreçte görev yaptıkları yerel gazetenin bu imkânı vermediği görülmektedir.

Tablo 3.34 Covid-19 Sürecinde Motivasyonu Etkileme Düzeyinde Medeni Halin Karşılaştırılması

Pandemi Sürecinin Motivasyonu Etkileme Düzeyi		Medeni Hal		Toplam
		Bekar	Evli	
Hiç Etkilemedi	Frekans	4	7	11
	Yüzde (%)	36,4	63,6	100
Az Etkiledi	Frekans	15	14	29
	Yüzde (%)	51,7	48,3	100
Çok Etkiledi	Frekans	13	34	47
	Yüzde (%)	27,7	72,3	100
Toplam	Frekans	32	55	87
	Yüzde (%)	36,8	63,2	100

Tablo 3.34'deki cinsiyete göre Covid-19 pandemi sürecinde motivasyonlarını etkileme düzeylerine göre çapraz tablo incelendiğinde, Covid-19 pandemisinin evli çalışanların motivasyonlarının bekâr çalışanlara oranla daha çok etkilediği görülmektedir.

Tablo 3.35 Pozisyonların Covid-19'a yakalanma Korkusunun Psikolojiyi Etkileme Düzeyine İlişkin Karşılaştırılması

Covid-19'a Yakalanma Korkusunun Psikolojiyi Etkileme Düzeyi		Pozisyon					Toplam
		Muhabir	Sayfa Tasarımcısı	Editör	Yazı İşleri Müdürü	Genel Yayın Yönetmeni	
Hiç Etkilemedi	Frekans	7	2	2	2	2	15
	Yüzde (%)	46,7	13,3	13,3	13,3	13,3	100
Az Etkiledi	Frekans	10	1	0	0	1	12
	Yüzde (%)	83,3	8,3	0	0	8,3	100
Orta Düzeyde	Frekans	18	2	4	2	2	28
	Yüzde (%)	64,3	7,1	14,3	7,1	7,1	100
Çok Etkiledi	Frekans	24	2	5	0	1	32
	Yüzde (%)	75	6,3	15,6	0	3,1	100
Toplam	Frekans	57	7	11	4	6	87
	Yüzde (%)	67,8	8	12,6	4,6	6,9	100

Tablo 3.35'deki yerel gazetede çalışanlarının buldukları pozisyon ile Covid-19'a yakalanma korkusunun psikolojilerini etkileme düzeyine yönelik karşılaştırma yapıldığında, çoğunlukla muhabir pozisyonunda görev yapan kişilerin etkilenme düzeyi daha yüksek görülmektedir.

Tablo 3.36 Mesleki Deneyimin Pandemi Sürecinde Özel Hayatla İş Hayatındaki Dengeyi Etkileme Durumuna İlişkin Karşılaştırması

Pandemi Sürecinin Özel Hayatla İş Hayatını Olumsuz Etkileme Durumu		Sektörel Deneyim			Toplam
		1-4 Yıl	5-9 Yıl	10 Yıl ve Üstü	
Evet	Frekans	19	14	31	64
	Yüzde (%)	29,7	21,9	48,4	100
Hayır	Frekans	7	5	11	23
	Yüzde (%)	30,4	21,7	47,8	100
Toplam	Frekans	26	19	42	87
	Yüzde (%)	29,9	21,8	48,3	100

Tablo 3.36'daki yerel gazetede çalışanlarının mesleki deneyimine göre pandemi sürecinin özel hayat ve iş hayatı dengesini olumsuz etkileme durumlarının karşılaştırılması yapıldığında, 10 yıl üstü mesleki deneyime sahip çalışanların özel hayatı ve iş hayatındaki dengenin daha fazla bozulduğu görülmektedir.

SONUÇ

İlk kez Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonunda görülen ve kısa bir sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını ülkelerin sağlık sistemlerinin yanı sıra ekonomilerini de olumsuz etkilemiştir. Hayatın her alanında olumsuz etkilerini gösteren pandemi nedeniyle insanlar yaşam alışkanlıklarını değiştirmek zorunda kalmış, maske, mesafe, hijyen ve aşı kelimelerini sıklıkla yan yana kullanmaya başlamış ve sağlıklı kalmak için bu kurallara uymak zorunda kalmıştır.

Yaşanan salgın süreci nedeniyle ülkelerin bozulan ekonomileri nedeniyle birçok sektörde olumsuz gelişmeler yaşanmış, işyerlerinin geçici ya da kalıcı olarak kapanması buralarda çalışan kişilerin işsiz kalmasına veya işsiz kalacakları korkusuna kapılmasına neden olmuştur. Pandemi sürecinde hastalanma korkusu ve kaygısı sonraki dönemlerde kişiler üzerinde ciddi sağlık sorunlarını da ortaya çıkarabilmektedir. Salgın döneminde bundan en çok etkilenen kesim ise çalışmaya devam etmek zorunda kalan kişiler olmuştur. Bu kişilerin başında da halkın haber alma özgürlüğü için görev yapan basın mensupları gelmiştir. Meslek itibariyle yıpranan iş kolunda yer alan gazeteciler, hastalığa yakalanma korkusuyla psikolojik olarak da etkilenmişlerdir.

Bu araştırmada, Covid-19 pandemi sürecinde çalışmaya devam eden yerel basın çalışanlarının bu süreçten nasıl etkilendiklerinin ve bu sürecin haber üretimleri üzerindeki sonuçlarının ölçülmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Şanlıurfa ilinde günlük yayın yapan 87 yerel gazete çalışanlarına uygulanmış ve veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan 87 yerel gazete çalışanlarından 70'i (%80,5) erkek, 17'si (%19,5) ise kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Yerel gazete çalışanlarının yaş aralıkları incelendiğinde ise 26-35 yaş aralığında olan katılımcılar 29 kişi ile %33,3'lük oranı kapsarken, 36-45 yaş aralığındaki katılımcılar 24 kişi %27,6 oranındadır. 18-25 yaş aralığında yer alan katılımcılar %21,8 oranla 19 kişi, 46-55 yaş aralığındaki katılımcılar %13,8 oranla 12 kişi, son olarak 55 yaş ve üzeri katılımcılar ise %3,4'lük oranla 3 kişi olduğu görülmektedir.

Medeni duruma bakıldığında ankete katılan 87 yerel gazete çalışanının; 55'inin (%63,2) evli, 32'sinin (%36,2) ise bekar olduğu tespit edilmiştir. Beraber yaşadıkları kişilere göre ankete katılan katılımcıların; 56'sı (%64,4) eş ve çocukları ile yaşarken, 28'i (%32,2) anne ve babalarıyla yaşamakta, 3'ü (%3,4) ise yalnız yaşamaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında;

2'si ilkököl, 5'i ortaokul ve 26'sı lise eğitime sahip iken, 50'si lisans ve 4'ü lisansüstü eğitim seviyesindedir. Eğitim durumlarının yüzdelik oranlarının ise; %2,3 ilkököl, %5,7 ortaokul, %29,9 lise, %57,5 lisans ve %4,6 lisansüstü şeklinde olduğu görülmektedir.

Yerel gazetede çalıştıkları pozisyona bakıldığında ankete katılan 87 katılımcının; 59'u (%67,8) muhabir, 11'i (%12,6) editör, 7'si (%8,0) sayfa tasarımcısı, 6'sı (%6,9) genel yayın yönetmeni ve 4'ü (%4,6) ise yazı işleri müdürüdür. Yerel gazete çalışanlarının basın sektöründe çalışma süre aralıkları incelendiğinde, 10 yıl ve üzeri katılımcılar 42 kişi ile %48,3'lük oranı kapsarken, 1-4 yıl aralığında olan katılımcılar 26 kişi 29,9 oranındadır. 5-9 yıl aralığında yer alan katılımcılar %21,8'lik oranla 19 kişidir. Ankete katılan katılımcıların basın kartına sahip olma durumlarına bakıldığında ise 49'u (%56,3) basın kartına sahip iken 38'inin (%43,7) basın kartına sahip olmadığı dikkat çekmektedir.

Katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinde yıllık izin kullanma durumuna bakıldığında ankete katılan yerel basın çalışanlarının büyük çoğunluğunun yıllık izin yapmadan görevlerine devam ettiği görülmüştür. Katılımcıların 26'sı (%29,9) pandemi döneminde yıllık izin kullanırken, 61'i (70,1) ise yıllık izin kullanmamıştır. Yerel gazete çalışanlarının Covid-19 hastalığı geçirme durumu incelendiğinde; 66 kişinin %75,9'luk oran ile hastalığa yakalanmamış olduğu, hastalığa yakalanmış olan katılımcıların ise %24,1 oranla 21 kişi olduğu görülmektedir. Yerel basın çalışanlarının büyük çoğunluğunun Covid-19 hastalığına yakalanmamış olmasının çalışanlar arasında arzu edilen bir durum olduğu söylenebilir. Ankete katılan katılımcıların çevresinde bulunan kişilerin Covid-19 teşhisi konulması durumuna bakıldığında ise; 67'sinin (%77) Covid-19 hastalığına yakalanmış olan kişilerden, 20'sinin (%23) ise hastalığa yakalanmamış kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Yerel basın çalışanlarının karantinaya alınma durumları incelendiğinde ankete katılan 87 katılımcının; 25'i (%28,7) Covid-19 salgını nedeniyle karantina sürecine alınırken, 62'si (%71,3) ise pandemi süreci nedeniyle karantina sürecine alınmamıştır. Katılımcıların Covid-19'a yakalanma korkusunun psikolojilerini etkileme düzeylerine bakıldığında; çok etkilenen katılımcılar 32 kişi ile %32,2'lik oranı kapsarken, orta düzeyde etkilenmiş olan katılımcılar 28 kişi %32,2 oranındadır. Az düzeyde etkilenmiş olan katılımcılar %13,8 oranla 12 kişidir. Bu süreçten hiç etkilenmeyen kişi sayısı ise %17,2 oranla 15 kişidir. Genel olarak bakıldığında ise ankete katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir kısmının psikolojik olarak Covid-19 pandemi sürecinden etkilendiği görülmektedir. Ankete katılan katılımcıların Covid-19 pandemi

sürecinde psikolojik destek alma durumlarına bakıldığında ise, 2'si (%2,3) psikolojik destek aldığını belirtirken, 85'inin (%97,7) psikolojik destek almadığı dikkat çekmektedir.

Aşı olma durumlarına bakıldığında ankete katılan 87 yerel basın çalışanlarının; Covid-19 salgını tedbirleri kapsamında 80'i (%92) aşı yaptıırken, 7'si (%8) ise aşı yaptırmamıştır. Alınan tedbirler kapsamında genel olarak ankete katılan yerel basın çalışanlarının büyük bir kısmının aşı yaptırmış olması istenilen bir durum olduğu söylenebilir. Covid-19 pandemi sürecinde motivasyonlarının etkilenme düzeyleri incelendiğinde; 47 kişi ile (%54,0) çok etkilenirken, az etkilenenler 29 (%33,3) kişi ve hiç etkilenmeyenler ise 11 (%12,6) kişidir. Genel olarak çalışmaya katılan yerel basın çalışanlarının büyük çoğunluğunun bu süreçten etkilendiği söylenebilir. Ankete katılan katılımcıların Covid-19 pandemi sürecinin katılımcıların iş ve özel hayatındaki dengeyi bozma durumuna bakıldığında; 87 katılımcının 67'sinin (73,6) Covid-19 sürecinin iş ve özel hayatındaki dengeyi bozduğunu, 23 kişinin (%26,4) ise Covid-19 sürecinin iş ve özel hayat dengesini bozmadığı görülmektedir.

Yerel gazetelerin çalışanlarının salgından korunmasına yönelik almış olduğu önlemler yönünden ankete katılan 87 katılımcının 73'ü (%83,9) görev yaptıkları yerel gazetenin gerekli tedbirleri aldığını, 14'ü (%16,1) ise gerekli önlemleri almadığını belirtmiştir. Salgından korunmanın önemli bir yöntemi olan sosyal mesafe uyumuna gösterilen hassasiyet noktasında 61 (%70,1) katılımcının çalışma arkadaşlarının bu kurala uyduğuna dikkat çekerken, 21 (%29,9) katılımcı ise bu kuralın uygulanmadığına işaret etmiştir. Ankete katılan yerel gazete çalışanlarının 61'ine (%70,1) görev yaptıkları gazetenin koruyucu ekipman sağladığı, 21 (%29,9) katılımcıya ise herhangi bir koruyucu ekipman tedarik edilmediği görülmektedir. Yerel gazetelerin çalışanlarına koruyucu malzeme olarak en fazla maske ve dezenfektan temini gerçekleştirirken, çalışanına eldiven, yüz siperliği ve tulum dağıtan gazete sayısı çok daha düşüktür. Katılımcıların büyük bir kısmına koruyucu ekipman sağlanmış olsa da %29,9'luk bir oranın bu durumun dışında kalmış olması bulaş riskinin artmasına ve bu kişilerin psikolojik olarak olumsuz etkilenmelerine neden olduğu söylenebilir.

Yerel basın çalışanlarının meslekleri nedeniyle Covid-19'a yakalanma risklerinin kişisel değerlendirilmesi incelendiğinde çalışmaya katılan 87 katılımcının; 66'sı (%75,9) yüksek düzeyde riskli görürken, 15'i (17,2) mesleklerinden dolayı Covid-19'a yakalanmalarını orta düzeyde, 3'ü (%3,4) az düzeyde ve 3'ü (%3,4) de mesleklerinden dolayı Covid-19'a yakalanma durumunu hiç riskli görmemiştir. Genel olarak bakıldığında ise ankete katılan yerel basın

çalışanlarının büyük bir kısmının mesleklerinden dolayı Covid-19'a yakalanma durumlarını riskli olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Yerel basın çalışanlarının pandemi sürecinin haber üretimine etkileri incelendiğinde ankete katılan 87 kişinin 52'si (%59,8) haber üretiminin çok etkilendiğini, 22'si (%25,3) haber üretiminin az etkilendiğini, 13'ü ise (%14,9) bu süreçte haber üretimin hiç etkilendiğini ifade etmektedir. Katılımcıların 47'si (%54) bu dönemde haber toplama noktasında çok sıkıntı çektiğini, 30'u (%34,5) haber toplamada az sıkıntı yaşadığını ve 10 (%11,5) katılımcı ise haber toplama sürecinde hiç sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir.

Yerel basın çalışanlarının pandemi döneminde çalışanların haber kaynaklarına nasıl ulaştıklarının incelendiğinde ankete katılan 87 katılımcının; 55'i (%63,2) haber kaynağıyla yüz yüze görüşme imkânı bulamazken, 32 (36,8) basın çalışanının ise haber kaynağıyla yüz yüze görüşme fırsatını bulduğu görülmektedir. Basın mensupları bu dönemde haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme dışında, telefon, mail ve video konferans yöntemi sıralamasıyla ulaşmıştır.

Yerel basın çalışanlarının Covid-19 sürecinde çıkarmış oldukları gazetelerin okuyucuya ulaştırılması incelendiğinde; 87 katılımcının 59'u (%67,8) çıkardıkları gazeteleri okuyucuyla buluşturma imkânı bulurken, 28 (%32,2) katılımcı ise çıkardıkları gazeteyi okuyucuya ulaştıramadığını belirtmiştir. Salgın döneminde zor şartlar altında da olsa gazetelerini çıkarmayı başaran yerel basın çalışanlarının büyük oranda gazetelerini okuyucularına ulaştırabildiği görülmektedir.

Covid-19 Pandemi sürecinde gazete reklam gelirinde düşüş yaşanma durumuna bakıldığında ankete katılan 87 katılımcının; 80'i (%92) reklam gelirinde düşüş yaşandığını belirtirken, 7'si (%8) ise Covid-19 pandemi sürecinde gazetelerin reklam gelirlerinde düşüş yaşanmadığını ifade ettiği görülmektedir. Yerel basın çalışanlarının Covid-19 sürecinde haber yaptıkları alanlar incelendiğinde; 85'i (%30) sağlık, 51'i (%18) yaşam haberleri, 44'ü (15,5) asayiş haberleri, 35'i (12,4) ekonomi haberleri, 34'ü (%12) kent gündem haberleri, 18'i (%6,4) politika haberleri ve 16'sı (5,7) spor haberleridir. Ankete katılan katılımcıların Covid-19 sürecinin haber üretim kalitesini düşürdüğüne dair düşüncelerinin dağılımı incelendiğinde ise; 66 kişi (%75,9) Covid-19 sürecinde haber üretim kalitesinin düştüğü, 21 kişinin ise (%24,1) bu süreçte haber üretim kalitesinde bir düşüş yaşanmadığını ifade etmektedir.

Yerel basın çalışanlarının pandemi sürecinin yakın zamanda son bulacağına dair düşüncelerine bakıldığında, ankete katılan yerel basın çalışanlarının büyük çoğunluğu Covid-

19 pandemi sürecinin yakın zamanda bitemeyeceğini ifade ettiği görülmüştür. Katılımcıların 69'u (%79,3) bu sürecin bitmesini beklemediğini belirtirken, 18'i (%20,7) ise Covid-19 pandemi sürecinin yakın zamanda biteceğine inandıklarını belirtmişlerdir. Yerel gazete çalışanlarının Covid-19 sürecinde esnek çalışma veya evden çalışma imkanının sunulması durumu incelendiğinde; 54 kişinin %62,1'lik oranla evden çalışma imkânı sunulduğunu kapsarken, evden çalışma imkânının verilmediğini ifade eden katılımcılar %37,9 oranla 33 kişidir.

Yerel basın çalışanlarının Covid-19 sürecinde Motivasyon etkileme düzeyi ile medeni halin karşılaştırılması incelendiğinde, evli olan katılımcıların motivasyonlarının %63,2'lik oranla bekar olan katılımcılardan daha fazla etkilendiği görülmektedir.

Yerel gazetede çalıştıkları pozisyona bakıldığında ankete katılan 87 katılımcının; 59'u (%67,8) muhabir, 11'i (%12,6) editör, 7'si (%8,0) sayfa tasarımcısı, 6'sı (%6,9) genel yayın yönetmeni ve 4'ü (%4,6) ise yazı işleri müdürüdür. Bu pozisyonların Covid-19'a yakalanma korkusunun psikolojiyi etkileme düzeyine ilişkin karşılaştırması yapıldığında, daha çok muhabir pozisyonunda çalışan kişilerin %67,8'lik oranla yüksek olduğu görülmektedir.

Yerel gazete çalışanlarının basın sektöründe çalışma süresi aralıkları incelendiğinde, 10 yıl ve üzeri katılımcılar 42 kişi ile %48,3'lük oranı kapsarken, 1-4 yıl aralığında olan katılımcılar 26 kişi 29,9 oranındadır. 5-9 yıl aralığında yer alan katılımcılar %21,8'lik oranla 19 kişidir. Mesleki deneyimin pandemi sürecinde özel hayat ile iş hayatındaki dengeyi etkileme durumuna ilişkin karşılaştırması incelendiğinde 10 yıl üstü mesleki deneyime sahip çalışanlarının %48,3'lük oranla özel hayatı ve iş hayatındaki dengesinin daha çok bozulduğu görülmektedir.

Ankete katılan yerel basın çalışanlarının eğitim durumlarına bakıldığında; katılım sağlayan 87 katılımcının 20'si ilköğretim ve lise eğitime sahip iken, 27'si önlisans ve 30'u lisans eğitim seviyesindedir. Eğitim durumlarının yüzdelik oranları ise; ilköğretim ve lise %20, önlisans %22 ve lisans %24 şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumuna göre meslekleri nedeniyle Covid-19 hastalığına yakalanma riskinin karşılaştırılmasına bakıldığında, %57,5'lik oranla lisans mezunu çalışanlarının kendilerini yüksek riskli olarak gördükleri söylenebilir.

Tüm bu veriler ışığında araştırmada yer alan anket sorularının sonuçları değerlendirildiğinde Şanlıurfa ilindeki yerel gazetelerdeki basın çalışanları Covid-19 pandemi

sürecinden olumsuz etkilendikleri söylenebilir. Mesleklerinin gerekliliği nedeniyle herkes evde kalırken haber toplamak için dışarıya çıkmak zorunda kalan basın mensupları bu durumdan dolayı Covid-19 virüsüne yakalanma kaygısını yüksek düzeyde yaşamıştır. Bu süreçte kaygı ve korkuları artan yerel gazete çalışanları, iş ve özel hayatlarındaki dengenin bozulması nedeniyle psikolojik olarak da olumsuz etkilenmiştir. Evli olan basın mensuplarının Covid-19'a yakalanmaları durumunda bunu ailelerindeki kişilere bulaştırma korkusu ve kaygısını çok daha fazla yaşamıştır. Pandemi ortamı nedeniyle iş akışında da zorluk çeken yerel gazete çalışanları, haber üretiminde motivasyon düşüklüğü ve içerik oluşturma sıkıntıları yaşamışlardır. Haber kaynaklarıyla yüz yüze görüşme imkânını istedikleri ölçüde gerçekleştiremeyen yerel gazete çalışanları, ürettikleri haberlerin kalitesinde de istedikleri oranı yakalayamamışlardır. Salgın nedeniyle birçok işyerinin geçici süreyle kapalı olması da yerel gazetelerin reklam gelirlerinde düşüğe neden olmuştur. Ayrıca yerel gazetede çalışan basın mensupları, salgın sürecinin yakın zamanda bitmeyeceğini düşünmektedirler.

Son olarak, meslek itibarıyla yıpranan iş kolunda yer alan Şanlıurfa'daki yerel gazete çalışanları hastalığa yakalanma korkusu ve haber üretimindeki kaygıları nedeniyle Covid-19 Pandemisi'nden psikolojik olarak etkilenmiş bu da haber üretimini etkilemiştir.

KAYNAKÇA

- AA. (2020a). A'dan Z'ye Kovid-19 Rehberi. <https://www.aa.com.tr/tr/kategori-sayfasi-manset/adan-zye-kovid-19-rehberi/1777116> (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2021).
- A.A. (2021). “Mütareke ve Millî Mücadele Dönemi” <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce>. (Erişim Tarihi: 24.10.2021)
- Akat, M., & Karataş, K. (2020). Psychological Effects of COVID-19 Pandemic on Society and Its Reflections on Education. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Aksoy, S. (2010). “Türkiye’de de Yerel Basının Sorunları: Kayseri Örneği Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma”, ayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- ALJAZEERA. (2020). Timeline: How the new coronavirus spread. <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/timeline-china-coronavirus-spread-200126061554884.html> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).
- Aslan, R. (2020). “Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19”. *Ayrıntı Dergisi*, 8(65): 35-41.
- Aşkın, R., Bozkurt, Y., Zeybek, Z. (2020). “COVID-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 19(37) Bahar (Özel Ek), 307.
- Aysan AF, Balcı E, Karagöl ET, Kılıç E, Gültekin F, Şahin F., ve ark. “COVID-19 Pandemi Değerlendirme Raporu”, *Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları*, Ankara. 2020.
- Aziz, Aysel. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları. 2008:55
- Basın İlan Kurumu (2006). “Yönetim Kurulu 2005 Yılı Faaliyet Raporu”, İstanbul: Basın İlan Kurumu Yayını
- Bülbül, A. R. (2000). “Genel Gazetecilik Bilgileri”, 12-13, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Büyükbaykal, G. N. (2005). Türkiye’deki Yerel Basının İşlevi ve Önemi: *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 23, 83
- Ceyhun, D. (1985). “Babıali’nin Şu Son Kırk Yılı”, 134, İstanbul: Milliyet Yayınları.

- Carrasco-Hernandez, R., Jacome, R., Vidal, L. ve Leon, P. (2017). “*Are RNA Viruses Candidate Agents for the Next Global Pandemic? A Review*”. *ILAR Journal*, 58(3): 343-358.
- COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses. ILO Monitor 1st Edition/18 Mart 2020. Available from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf. (Erişim Tarihi: 10.08.2021)
- Çakır, H. (2002). “*Osmanlı’da Basın İktidar İlişkileri: Azınlık Basını, Türkçe Basın, Dış Basın*”, 109-117, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çaykuş, E.T., Mutlu Çaykuş, T.M. (2020). “*Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukların Psikolojik Dayanıklılığını Güçlendirme Yolları: Ailelere, Öğretmenlere ve Ruh Sağlığı Uzmanlarına Öneriler*”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 108.
- Duman, H. (2007). “*Osmanlı Döneminde Yerel Basın, Türkiye’de Yerel Basın*”, 82-85, Der: Suat Gezgin, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2007). “*Türkiye’de Gazetecilik ve Biim İletisi: Yapısal Özellikler, Sarunlar ve Çözüm Modelleri*”, 177, Ankara: Poziti Matbaacılık.
- Gevgili, A. (1983). “*Türkiye Basını*”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, 216-224
- Gezgin, S. (2007). “*Türkiye’de Yerel Basın*”, 192-193, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Girgin A. (2001). “*Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*”, 11-197, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Girgin, A. (2009). “*Türkiye’de Yerel Basın*”, 166-253, İstanbul: Der Yayınları.
- Güleç, S. (2005). “*Türkiye’de Yerel Yazılı Basın ve Mersin Örneği*”, 36, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi.
- Gürcan, H. İ., Yüksel, E. (2005). “*Haber Toplama ve Yazma*, I. Baskı, 36, Konya: Tablet Kitabevi.
- Gündüz, U. (2007). “*Kurtulus Savaşı’nda Yerel Basının Rolü*”, *Türkiye’de Yerel Basın*, 98, Der: Suat Gezgin, İstanbul: Dogan Ofset Yayıncılık.
- Hatun, O., Dicle, A. N., & Demirci, İ. (2020). Koronavirüs Salgınının Psikolojik Yansımaları ve Salgınla Başa Çıkma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).

- İbrahimov, O. (2016). "Osmanlı Devleti'nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi". *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 5, 87.
- Johns Hopkins Medicine. (2020). "Coronavirus COVID-19 (SARS-CoV-2)". https://www.hopkinsguides.com/hopkins/view/Johns_Hopkins_ABX_Guide/540747/all/Coronavirus_COVID_19__SARS_CoV_2_ (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2020).
- Kabacalı, A. (2000), "*Başlangıçtan Günümüze Basın Sansürü*", 162-172, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Kapaklı, K. (2014). "*Urfa Basın tarihi ve Yerel Gazetecilik (1867-1913)*", 114-256, Ankara: Yoru Matbaacılık.
- Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2004.
- Karataş, Z. (2020). "*COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme*", *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 5.
- Kayabaşı, ET. "The effect of COVID-19 on markets and consumer behavior" 2020;7:15-25. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1143144>
- Kırdar Y, Demir FO. Kriz iletişimi aracı olarak internet: Kuş gribi krizi örneği. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 2007(29):93-106
- Hess K, Waller L.J. (2020). "Local newspapers and coranavirüs: conceptualising connections, comparions and cures", Sage Journals. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1329878X20956455>
- Koçak, Z, Harmancı, H. (2020). COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE AİLEDE RUH SAĞLIĞI. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 183-207. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/karataysad/issue/57615/818546>
- Koloğlu, O. (1994). "*Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, 50-60-63-70-80, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). "*Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, 89-117-144, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Malay DS. COVID-19, pandemic, and social distancing. *The Journal of Foot Ankle Surgery*. 2020;59(3):447-448
- Orhan; (2006), "*Osmanlı'dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi*", 33-35, İstanbul: Pozitif Yayınları

- Shanafelt, T., Ripp, J., & Trockel, M. (2020). Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic. *Journal of American Medical Association*, 323(21), 2133-2134.
- Özkoçak, V., Koç, F., Gültekin, T. (2020). “*Pandemilere Antropolojik Bakış: Koronavirüs (Covid-19) Örneği*”. *Turkish Studies*, 15(2), 1186.
- Parıldar, H. (2020). “*Tarihte Bulaşıcı Hastalık Salgınları*”, *Tepecik Eğit. Ve Araşt. Hast. Dergisi*.30(Ek sayı), 19-26.
- Sağlık Bakanlığı 2020b; Resmî Gazete 2020; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı 2020; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2020; Millî Savunma Bakanlığı 2020; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2020.
- Sim, K., Chan, Y. H., Chong, P. N., Chua, H. C., ve Soon, S. W. (2010). Psychosocial and coping responses within the community health care setting towards a national outbreak of an infectious disease. *Journal of Psychosomatic Research*, 68(2), 195-202. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.04.004>
- Soylu, Ö. B. “Türkiye ekonomisinde COVID-19’un sektörel etkileri”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2020;7(6):169-185
- Şapolyo, E. B. (1969). “*Türk Gazeteciliği Tarihi ve Her Yönüyle Basın*”, 204, Ankara: Güven Matbaası.
- Şapolyo, E. B. (1971). “*Türk Gazeteciliği Tarihi ve Her Yönüyle Basın*”, 316, Ankara: Güven Matbaası
- Şeker, M. (2007). “*Tekniği, içeriği, çalışan profili, haber kaynakları, ekonomi politiği, gücü ve sorunlarıyla yerel gazeteler*”, 24-107, Konya: Tablet Kitabevi.
- Talevi D, Socci V, Carai M, Carnaghi G, Faleri S, Trebbi E, et al. Mental health outcomes of the COVID-19 pandemic. *Rivista di Psichiatria*. 2020;55(3):137-144
- Tamar, S. A. (1996). “*Promosyon Çılgınlığı*”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 404.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020a). COVID-19- Yeni Koronavirüs Hastalığı Güncel Durum. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2021).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020b). COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf (Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2021).

- Topuz, H. (1996). “*Başlangıçtan Bugüne Türk Basın Tarihi*”, 60-76-85-139, İstanbul: Gerçek Yayınları
- Varlık, B. (1985). Mütareke ve Millî Mücadele Basını, “*Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*”, 102, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Varlık, B. (1999). “*Osmanlı Dönemi Türkçe Yerel Basını Üzerine Bazı Gözlemler*”, Osmanlı Basın Hayatı Sempozyumu, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara, 14-102
- Vieira, C. M., Franca, O.H., Gómez Restrepob, C., Abe, T. (2020). “*COVID-19: “The Forgotten Priorities Of The Pandemic”*”. *Maturitas*, 136(2020), 38.
- Vural, A. M. (1996). “*Yerel Kamuoyunun Kitle İletişim Aracı Olarak Yerel Basın*” Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı, 1060.
- Yazıcı, N. (1999). “*Osmanlı Basınının Başlangıcı Üzerine Bazı Düşünceler, Osmanlı Basın Hayatı Sempozyumu*”, Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, 13.
- Yücel, S. (1999). “*Yerel Basın, Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar*”, 175, Der: Korkmaz Alemdar, İstanbul: Afa Yayınları
- Zafri M.N., Afroj S., Nafi I.M., Hasan M.U. (2021), “A content analysis of newspaper coverage of Covid-19 pandemic for developing a pandemic management framework”. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844021006472>
- Wang. G., Zhang. Y., Zhao, J., Zhang. J., & Jiang. F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945-947.
- WHO. (2020a). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen> (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2021).
- WHO. (2020b). Q&A on coronaviruses (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses> (Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2021).
- WHO. (2020c). Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical->

guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it
(Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2021).

World Health Organization. (2020b). “Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Situation Report”, 117.

<http://www.dildernegi.org.tr/TR,609/harf-devrimi>. Erişim Tarihi: 20.10.2021

<https://www.forbes.com/sites/bradadgate/2021/08/20/newspapers-have-been-struggling-and-then-came-the-pandemic/?sh=65136a7312e6>. Erişim Tarihi: 24.10.2021

<https://www.tdk.gov.tr/>. 1983, 1966, 1963. Erişim Tarihi: 24.10.2021

EKLER

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİ ve BASIN ÇALIŞANLARINA YÖNELİK ANKET SORULARI

Bu çalışma, “Covid-19 Pandemi Sürecinin Yerel Basın Üzerine Etkisini” tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sonuçlar tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin geçerliliği ve araştırmanın başarılı olabilmesi açısından sorulara verdiğiniz cevapların tam ve doğru olması çok önemlidir. Çok değerli vaktinizi ayırdığınız ve sağladığınız katkı için teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz nedir?

Kadın

Erkek

Doğum yılınız?

Eğitim düzeyiniz nedir?

İlkokul

Ortaokul

Lise

Önlisans

Lisans

Lisansüstü

Medeni durumunuz?

Bekâr

Evli

Kiminle yaşıyorsunuz?

Yalnız

Eşim ve çocuklarımla

Aile (Anne-Baba)

Arkadaşım

Görev yaptığınız gazetede hangi pozisyonda çalışıyorsunuz?

Matbaa

Muhabir

Sayfa tasarımcısı

Editör

Yazı İşleri Müdürü

Genel Yayın Yönetmeni

Basın sektöründe kaç yıldır çalışıyorsunuz?

1-4 yıl arası

5-9 yıl arası

10 yıl ve üstü

Basın Kartı sahibi misiniz?

Evet

Hayır

Covid-19 pandemisi nedeniyle izin kullandınız mı?

Evet

Hayır

Covid-19 hastalığı geçirdiniz mi?

Evet

Hayır

Çevrenizde bulunan biri veya birilerine Covid-19 teşhisi konuldu mu?

Evet

Hayır

Covid-19 sürecinde karantinada kaldınız mı?

Evet

Hayır

Covid-19'a yakalanma korkusu psikolojinizi nasıl etkiledi?

Hiç etkilemedi

Az etkiledi

Orta etkiledi

Çok etkiledi

Covid-19 sürecinde psikolojik destek aldınız mı?

Evet

Hayır

Covid-19 tedbirleri kapsamında aşınızı yaptırdınız mı?

Evet

Hayır

Pandemi süreci çalışma motivasyonunuzu nasıl etkiledi?

Hiç etkilemedi

Az etkiledi

Çok etkiledi

Pandemi sürecinde özel hayatınızla iş hayatınız arasındaki denge bozuldu mu?

Evet

Hayır

Çalıştığınız kurum Covid-19 tedbirleri kapsamında gerekli önlemleri aldı mı?

Evet

Hayır

Çalışma arkadaşlarınız sosyal mesafe kurallarına uydu mu?

Evet

Hayır

Çalıştığınız kurum Covid-19'dan korunmanız için size koruyucu ekipman sağladı mı?

Evet

Hayır

Covid-19 döneminde görev yaptığınız kurum size korunmanız için maske, dezenfektan, koruyucu tulum gibi malzeme temini yaptı mı?

Evet

Hayır

Görev yaptığınız kurum size hangi koruyucu ekipmanları sağladı? (Birden fazla işaretlenebilir)

Maske

Eldiven

Tulum

Yüz siperliği

Dezenfektan

Mesleğiniz nedeniyle Covid-19'a yakalanma riskinizi nasıl görüyorsunuz?

Hiç risk görmüyorum

Az riskli

Orta riskli

Yüksek riskli

Covid-19 süreci haber üretiminizi nasıl etkiledi?

- Hiç etkilemedi
- Az etkiledi
- Çok etkiledi

Covid-19 sürecinde haber toplama sıkıntısı yaşadınız mı?

- Hiç yaşamadım
- Az yaşadım
- Çok yaşadım

Covid-19 sürecinde haber kaynakları ile yüz yüze görüşebildiniz mi?

- Evet
- Hayır

Covid-19 tedbirleri kapsamında uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları sırasında haber kaynaklarınıza nasıl ulaştınız?

- Telefonla
- Video konferansla
- Yüz yüze görüşerek
- Mail yoluyla

Covid-19 sürecinde hazırladığınız gazeteleri okuyucuya ulaştırabildiniz mi?

- Evet
- Hayır

Covid-19 sürecinde gazetenin reklam gelirinde bir düşüş yaşandı mı?

Evet

Hayır

Covid-19 sürecinde daha çok hangi alanda haber yaptınız? (Birden fazla işaretlenebilir)

Sağlık

Politika

Kent gündemi

Ekonomi

Spor

Yaşam

Asayiş

Covid-19 pandemisinin ürettiğiniz haberlerin kalitesini, verimini etkilediğini düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

Covid-19 pandemisinin yakın zamanda biteceğine inanıyor musunuz?

Evet

Hayır

Covid-19 süresinde kurumunuz esnek çalışma ya da evden çalışma imkânı sundu mu?

Evet

Hayır

